

STŘEDOŠKOLSKÁ ODBORNÁ ČINNOST

NĚMÁ MELODIE

Život a dílo čtyř u nás dosud neznámých francouzských básníků

Karolína Zlámalová

Rohatec 2012

STŘEDOŠKOLSKÁ ODBORNÁ ČINNOST

Obor SOČ: 15 (teorie kultury, umění a umělecké tvorby)

Němá melodie

Život a dílo čtyř u nás dosud neznámých francouzských básnířek

Mute melody

Life and work of four French poetesses unknown in our country

Autor: Karolína Zlámalová
třída septima

Škola: Purkyňovo gymnázium, Strážnice
Masarykova 379
696 62 Strážnice (okres Hodonín, kraj Jihomoravský)

Konzultant: Mgr. Barbora Hegrová

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou práci vypracovala samostatně a použila jsem pouze podklady uvedené v příloženém seznamu.

Rohatec 25. 3. 2012

podpis:

Poděkování

Ráda bych poděkovala vyučujícím naší školy, jejichž pomoc přispěla ke vzniku této práce, za jejich trpělivost, ochotu a čas.

Děkuji paní Mgr. Barboře Hegrové za podnětné připomínky, které mi při zpracování mé práce poskytla. Dále děkuji paní Mgr. Janě Šaňkové za rady v rámci překladů z anglického jazyka.

Děkuji panu Mgr. Miroslavu Janovskému za pomoc s finální grafickou úpravou textu.

Karolína Zlámalová

ANOTACE

Cílem této práce je seznámit čtenáře se čtyřmi novodobými francouzskými básničkami – Renée Vivien, Sabine Sicaud, Louise Michel a Louise Colet – jejichž tvorba je u nás dosud neznámá a zatím nebyla přeložena do češtiny. V hlavní části práce se zabývám životopisnými údaji zmíněných spisovatelek. Teoretickou část doplňují konkrétní ukázky z různých děl těchto autorek, mnou pořízené překlady těchto básní do češtiny a poznámky usnadňující jejich interpretaci. Přílohy obsahují doplňkové informace a materiály. Veškeré podklady k této práci jsem čerpala z cizojazyčné literatury.

Klíčová slova: Renée Vivien; Sabine Sicaud; Louise Michel; Louise Colet; poezie; překlady; novodobá literatura

ANNOTATION

The aim of this work is to familiarize readers with four modern French poetesses – Renée Vivien, Sabine Sicaud, Louise Michel a Louise Colet – whose work isn't known in our country and hasn't been translated into Czech yet. In the main part of this work, I deal with biographical data of the aforementioned authors. The theoretical part is completed with particular extracts from various works of these authors, translations of these poems made by me and notes facilitating their interpretation. Appendixes contain supplementary information and materials. I have drawn all materials from literature written in foreign languages.

Key words: Renée Vivien; Sabine Sicaud; Louise Michel; Louise Colet; poetry; translation; modern literature

... a ve vašich melodiích kvetou vavříny
pro vás, která hvězd se dotýká

Louise Michel

Obsah

Úvod	8
1 Životopisné údaje	9
1.1 Renée Vivien	9
1.1.1 Dětství a mládí	9
1.1.2 Paříž	10
1.1.2.1 Natalie Clifford Barney	10
1.1.2.2 Baronka Hélène de Zuylen de Nyevelt de Haar	13
1.1.2.3 Colette: The Pure and Impure	15
1.1.3 Poslední léta života	16
1.1.4 Dílo	17
1.2 Sabine Sicaud	19
1.2.1 Život	19
1.2.1.2 Nemoc	21
1.2.2 Dílo	22
1.3 Louise Michel	25
1.3.1 Dětství a mládí	25
1.3.2 Paříž	25
1.3.2.1 La Commune de Paris	26
1.3.3 Nová Kaledonie	28
1.3.4 Návrat	28
1.3.5 Dílo	30
1.4 Louise Colet	32
1.4.1 Dětství v Provence	32
1.4.2 Paříž	33
1.4.2.1 Přátelé a milenci	35
1.4.3 Cesty	37
1.4.3.1 Henriette	37
1.4.4 Pozdější život	38
1.4.5 Dílo	39

2 Překlady básní	41
2.1 Renée Vivien	42
2.2 Sabine Sicaud	56
2.3 Louise Michel	71
2.4 Louise Colet	89
Závěr	105
Použitá literatura	106
Přílohy	110
Obrazová příloha	111
Doplňující informace	120
Jmenný rejstřík	130

Úvod

Devatenácté století bylo dobou velkých změn ve všech oblastech života společnosti a tyto změny se nevyhnuly ani umění. Naopak, v této době vznikala mnohá stěžejní díla moderní literatury. Jedním z center uměleckého života v Evropě byla Paříž, z jejíchž literárních salónů, ale i nočních podniků a chudinských čtvrtí vzešla díla, která nás dodnes inspirují a fascinují. Osobně považuji francouzskou poezii za jedinečnou, což byl hlavní důvod, proč se ve své práci věnuji právě jí. Svou pozornost jsem zaměřila pouze na ženské autorky, protože se o jejich tvorbu dlouhodobě zajímám a domnívám se, že ženám je v literárně–historických příručkách přisuzována menší pozornost.

Před nějakou dobou jsem na jednu z nich – Renée Vivien – náhodně narazila na internetu. Její poezie mne zaujala, překvapila mě ale skutečnost, že jsem nenašla žádný překlad jejího díla do češtiny, dokonce ani žádné informace o jejím životě. I přes velké množství překladů poezie, které existují, je stále mnoho autorů – a především autorek – které jsou pro českého čtenáře nedostupné.

Další příčinou vzniku této práce byl fakt, že jsem si chtěla vyzkoušet překlad uceleného uměleckého textu z cizího jazyka. Jak cizí jazyky, tak literatura jsou totiž mé koníčky, kterým bych se chtěla věnovat i ve svém budoucím povolání.

Podkladem k této práci mi byly především knihy v anglickém jazyce, které jsem si zakoupila ze zahraničí. Dalším zdrojem informací byl pro mne internet. Při překladech jsem používala několik druhů slovníků, moderních i obsahujících archaické výrazy, stejně jako slovníky synonym. Přestože jsem text překládala z angličtiny, především u básní jsem vždy porovnávala svůj překlad i s francouzským originálem, abych se vyhnula odchýlkám od původního významu básně.

1 Životopisné údaje

1.1 Renée Vivien

Plodná básnířka, jež na začátku minulého století vytvořila množství děl, ve kterých se hrdě hlásí ke své odlišnosti. Přestože byla původem Angličanka, její krátký život byl spjat s Paříží. V jejích básních se prolíná depresivní posedlost smrtí a zánikem s vášní a smyslností, kterou čerpala od svého vzoru – Sapphó.

1.1.1 Dětství a mládí

Renée Vivien se narodila jako Pauline Mary Tarn 11. 6. 1877 v Londýně, konkrétně v části Paddington¹. Její otec John Tarn byl Brit, zatímco matka Mary – Američanka s havajskými kořeny – pocházela z města Jackson v Michiganu. Rodina Tarnových získala obrovské jmění díky obchodu s textilem a konfekcí. V mládí byla Pauline spolu s mladší sestrou Antoinettou posílána do škol do Švýcarska a především do Paříže, kde strávila velkou část dětství a velmi si ji oblíbila. V Paříži se také seznámila s Violet Shillito, mladou Američankou, se kterou se staly blízkými přítelkyněmi. Violet Shillito byla bezpochyby jednou s nejdůležitějších postav, které ovlivňovaly život a tvorbu Renée Vivien. Často se například obklopovala fialkami, což odkazuje na křestní jméno její přítelkyně (Violet – fialka). V období dospívání přerostlo její přátelství k Violet do takřka obsesivního zbožňování². Je ale pravděpodobné, že tehdy si své city ještě plně neuvědomovala, nebo je nechápala. Návrat do Anglie po smrti jejího otce byl pro ni skličující a přítelkyni velmi postrádala. Přičily se jí typické záležitosti dospívající dívky z vyšší třídy, příprava na vstup do společnosti a manželství. Říká se, že dokonce utekla z domu kvůli žádosti o ruku od otceva přítele. Matka se Pauline pokusila připravit

¹ Informace o životě Renée Vivien jsou poměrně kusé. Většina jejích biografii vychází především ze vzpomínek přátel, dopisů a jejích vlastních autobiograficky laděných děl (především z novely *A woman appeared to me*). Její osobní dokumenty se po její smrti ztratily, proto jsou informace o některých částech jejího života značně nejasné. Zdroje se rozcházejí i ohledně místa jejího narození, za které je sice podle většiny zdrojů považován Londýn, jeden zdroj ale také zmiňuje Long Island nebo dokonce Hawaii, odkud pocházela její matka. Jiná období jsou naopak díky vzpomínkám Natalie Barney nebo Colette podrobně popsána a podávají jasný obraz o životě a osobnosti básnířky.

² Protože Violet zemřela mladá, zůstává poměrně tajemnou postavou. Jedna z mála zpráv o ní pochází ze vzpomínek Mabel Dodge Luhan v knize Johnatana Katze: *Gay American History* (New York: Thomas Crowell, 1976, str. 518): *Nikdy jsem nepoznala žádného muže ani ženu, kdo by měl v sobě tolik moudrosti a lásky jako ona. Věděla všechno intuitivně a zároveň byla neobyčejně inteligentní: v šestnácti letech se sama učila italsky, aby mohla číst Danta v originále...*

o dědictví tak, že ji chtěla nechat prohlásit za nesvéprávnou. Soud ale rozhodl ve prospěch Pauline, která pak až do svých jednadvaceti let žila v opatrovnictví.

1.1.2 Paříž

Po dosažení plnoletosti a získání dědictví v roce 1898 Pauline Anglii opustila a natrvalo přesídlila do Paříže. Tam přijala pseudonym Renée Vivien, jako symbol nového začátku. Jméno pravděpodobně odkazuje na francouzské slovo „rené“ – znovuzrození a kořen slovesa „vivre“ – žít. V Paříži se krátce po svém příjezdu seznámila s Natalií Clifford Barney, spisovatelkou, bohatou dědičkou a vůdčí osobností literárního salónu, která se později stala její milenkou a měla velký vliv na tvorbu i život Renée Vivien.

1.1.2.1 Natalie Clifford Barney

Natalie Clifford Barney se narodila v roce 1876 v Daytonu ve státě Ohio. Její matka, Alice Pike Barney byla malířkou, zatímco otec byl synem bohatého průmyslníka, jehož rodina zbohatla výrobou železničních vozů. Velkou část svého dětství a mládí strávila Natalie Barney ve Francii, kde spolu se sestrou navštěvovaly internátní školu Les Ruches. Již od mládí byla poměrně nekonvenční. Sama tvrdila, že se stala feministkou v deseti letech, kdy viděla ženu a psa táhnout těžký vozík, zatímco muž šel vedle a kouřil dýmku. Také svou odlišnou orientaci si uvědomila již v raném věku. Natalie se vrátila do Paříže v roce 1899, spolu s matkou, která tam studovala malířství. Hned po příjezdu do Paříže se Barney vášnivě zamilovala do tanečnice Liane de Pougy, známé krásky. Tato skandální aféra ve své době plnila pařížské bulvární plátky. Liane de Pougy se jí později inspirovala při psaní novely *Idylle Saphique*. Barney o tomto vztahu také napsala novelu *Lettres à une Connue*. V ní přirovnává svou odlišnou orientaci k albinismu.

S Renée Vivien se Natalie Barney poprvé setkala v listopadu roku 1899. K jejich seznámení došlo díky Violet Shillito, která s Barney vyrůstala v Americe. Ve své autobiografii Barney vzpomíná, že jí Violet řekla o své přítelkyni, která také píše poezii a vyhýbá se větší společnosti, aby se mohla věnovat svým básním. Barney byla v té době stále zamilovaná do Liane de Pougy, mladá melancholická básnířka ji ale zaujala a obě se i nadále stýkaly. Pro nesmírně romanticky založenou Renée Vivien to byla láska na první pohled, trvající ještě dlouho po konci vztahu. V kontrastu s pochmurnými a melancholickými verši byla sama Vivien přinejmenším na první pohled veselá až dětinská. Barney ji popisuje jako vysokou a velmi štíhlou, s dlouhými rovnými vlasy

„myší barvy“, s očima kaštanové barvy, často zářící radostí. Když ale přivřela víčka, odhalila tak i svou druhou stránku, duši a melancholii básníka. Ramena měla mírně nahrbená, jako by byla vyděšená, pohyby trochu nemotorné a ruce se jí občas třáslly.

Jejich přátelství krátce nato přerostlo v romantický vztah, který se ukázal být obrovskou inspirací v literární tvorbě pro obě dvě, především však pro Vivien, pro niž se Barney stala v pravém slova smyslu múzou. Ačkoli Barney se také věnovala literární tvorbě, její hlavní a nesporný přínos spočíval především ve vytváření vhodného „ovzduší“ pro umělce kolem ní. Její fascinující osobností bylo inspirováno mnoho literárních postav; z nejznámějších lze jmenovat postavu Valerie Seymour ve *Studně osamění* od Radclyffe Hall nebo Laurette Wells v novele *L'Ange et les Pervers* (Andělé a zvrhlíci) od Lucie Delarue–Mardrus. Krátce po smrti Vivien založila Barney slavný literární salón na Rue Jacob, č. 20, kde se po více než šedesát let scházeli nejvýznamnější literáti své doby. Mezi známé návštěvníky patřili např. Paul Valéry, T. S. Eliot, Jean Cocteau, Anatole France, F. Scott Fitzgerald, Sinclair Lewis nebo třeba Rabindranath Tagore, první laureát Nobelovy ceny z Asie. Salón se samozřejmě také stal oblíbeným útočištěm homosexuální komunity Paříže dvacátých let. Toto místo popsala Radclyffe Hall ve své knize *Studna osamění*:

Takoví tedy lidé byli hosté Valérie Seymourové, mužové a ženy, kterým Bůh vtiskl na čela znamení. Neboť klidná a vyrovnaná Valérie dovedla vytvořit ovzduší statečnosti; když se tak u ní shromáždili, všichni se cítili normální a stateční. Tato okouzující a kultivovaná žena tu stála jako maják v rozbouřeném oceánu. Marně se jí u nohou zmítaly vlny; skučely větry; a mraky sesílaly krupobití a blesky; přívaly ji zalily, ale nepohltily. Bouře se stahovaly, rozpoutávaly se a táhly zase pryč a zanechávaly po sobě ztroskotance a tonoucí. Když však tyto ubohé oběti vyplivly vodu a vzhledly vzhůru, koho neviděly, jako Valérii Seymourovou! A když spatřily tu nezničitelnou bytost, mnohé z nich pak zamířily směle ke břehu.³

Ačkoli si Natalie Barney vybírala své partnery vždy mezi ženami, její okouzující osobnost působila i na muže. Po celý život měla mnoho mužských obdivovatelů, což mnohdy vedlo k žárlivosti jejích milenek.

³ HALL, R. *Studna osamění*. Praha: Práce, 1969, ISBN: 24–062–69. str. 310

Vivien s Barney spolu sdílely sny o společnosti, ve které by ženy byly svobodné a homosexualita uctívána. Obě nesmírně obdivovaly řeckou antickou básnířku Sappfó. Vivien překládala její básně z angličtiny do francouzštiny a začala se učit i řecky. Po vzoru Sappfó spolu chtěly vytvořit skupinu umělkyň a básnířek. Barney a Vivien stály u vzniku raného homosexuálního hnutí. Obě byly jedinečné především otevřeností svých děl, které ukazují velice jasně jejich uvědomění si sebe sama, své orientace i svých postojů. Byly si vědomy toho, že je nutné bojovat proti předsudkům. Jejich postoj se ale diametrálně lišil od toho, jaký zaujímala dnes asi nejznámější homosexuální autorka své doby – Radclyffe Hall. Hall poukazovala na výzkumy sexuologů jako Havelocka Ellise a Magnuse Hirschfelda, podle kterých byla homosexualita typ vrozené indispozice, za kterou by nikdo neměl být stíhán. Barney s Vivien oproti tomu k homosexualitě přistupovaly jako k určitému romantickému postoji.⁴ Zatímco Radclyffe Hall se snažila dokázat, že člověk může mít vlastní hrdost i navzdory homosexualitě, Barney a Vivien byly hrdé na svou homosexualitu. V době kdy sexuolog Krafft–Ebing označoval homosexualitu za degenerativní onemocnění, znamenala pro ně fascinující odlišnost. Renée Vivien často četla mýty, legendy, báje a biblické příběhy. Mnoho z nich přepsala do podoby, kdy mužské postavy a heterosexuální vztahy nahradila ženami a lesbickými vztahy. Ve svých dílech Vivien čerpala z témat ženské svobody a nezávislosti. Hrdiny jejích děl jsou často Amazonky, hermafroditi, královny, které daly přednost chudobě, prostitutky. Velkou část její prozaické tvorby tvoří příběhy o ženách, které se zřekly mužů, nebo o ženách jako obětech mužské nespravedlnosti. V některých příbězích se vyskytuje motiv žen, které se raději družily s příšerami nebo zemřely, než aby se vydaly mužům napospas.

Předtím, než se Vivien seznámila s Barney, obracela stále své city k Violet. V průběhu vztahu s Barney tento obsesivní vztah logicky polevil. Na začátku roku 1901 požádala Violet Vivien, aby s ní jela na jih Francie. Vivien se rozhodla zůstat v Paříži s Natalií (jejich vztah měl již v té době problémy) a Violet slíbila, že se k ní připojí později. Konflikty s Natalií byly způsobeny především rozdílným pohledem na věrnost, která byla pro romanticky založenou Vivien samozřejmostí, ale Barney ji nikdy neuznávala. Po nějaké době obdržela Vivien dopis, podle kterého Violet onemocněla. Rychle spěchala na Riviéru, kde našla přítelkyni smrtelně nemocnou. Krátce nato Violet

⁴ Názor, který se často vyskytoval ve francouzské literatuře 19. století.

zemřela, dva dny po svých dvacátých čtvrtých narozeninách, pravděpodobně na tyfus. Smutek, kterým Vivien po smrti přítelkyně trpěla, byl ještě umocněn hrozným pocitem viny. Vyčítala si, že se s Violet odcizily a že před ní upřednostňovala Natalii. Měla pocit, že svým vztahem s Barney Violet zradila a zradila i jejich romantické přátelství. Renée se po Violetině smrti stala ještě více než kdy dříve posedlá myšlenkami na smrt. Její návrat do Paříže popisuje Natalie Barney ve své knize *A perilous advantage: the best of Natalie Clifford Barney*:

Vypadla, že mě sotva vnímá a zavřela se do své ložnice, odkud jsem slyšela její vzlykání, potom výkřiky, někdy trvající celou noc, jako u vytržení v utrpení, které konečně našlo svůj ventil v poezii.

Barney doufala, že stavu její přítelkyně prospěje změna prostředí, a odjely spolu do Spojených států. Ještě před odjezdem ale dala Vivien příkaz své guvernance, aby pro ni zařídila byt na Avenue du Bois, v čísle 23, kde předtím žila Violet. Léto roku 1901 strávily v Bar Harbor, kde se Vivien seznámila s Evou Palmer, Nataliinou první láskou. Renée s Evou trávily mnoho času při společném studiu řečtiny, zatímco Barney se účastnila večírků pořádaných její rodinou. Eva navíc jevila mnohem více pochopení pro smutek, kterým Vivien trpěla. Barney oproti tomu myšlenky na smrt nesnášela, odmítala se dokonce účastnit pohřbů. Na podzim se přesunuly do Bryn Mawr, kde Eva studovala. Zatímco Natalie se nadále zapojovala do společenského života, Vivien psala básně na opuštěném hřbitově. Nakonec odjela Vivien do Británie navštívit svou rodinu, zatímco Barney jela do Washingtonu za tou svojí. Později se měly setkat v Paříži.

1.1.2.2 Baronka Hélène de Zuylen de Nyevelt de Haar

Natalie ve svých vzpomínkách uvádí, že o Renée neměla po celou zimu zprávy. Po návratu do Paříže na jaro roku 1902 ji pak překvapilo zjištění, že Vivien se kontaktu s ní vyhýbá. Natalie později zjistila, že Vivien v době její nepřítomnosti začala vztah s baronkou Hélène de Zuylen de Nyevelt de Haar, pocházející ze známé rodiny finančníků Rothschildů. Natalie byla nejprve šokovaná, ale zjevně věřila, že baronka Vivien manipuluje. Podle ní se žárlivá baronka snažila vnutit Renée pocit, že ji Natalie opustila. Baronka sice byla majetnická, Barney si ale zjevně odmítala přiznat svůj díl viny na konci jejich vztahu. I nadále se pokoušela získat Renée zpět různými způsoby zahrnujícími noční serenády a zprávy přehazované před zeď zahrady. Tyto pokusy trvaly až do Vivieniny smrti. Pravdou zůstává, že ve vztahu s baronkou získala Vivien

po dlouhé době klid, podporu a stabilitu. To všechno ve vztahu s nevěrnou a nesmírně energickou Barney postrádala.

Baronka byla vdaná, měla dva syny a její společenské postavení neumožňovalo veřejný vztah, často spolu ale cestovaly a jejich vztah pokračoval několik let. V dopise svému blízkému příteli, Jeanu Charlesi–Brunovi, se Vivien označuje za vdanou s baronkou. Společně s baronkou vydávaly poezii i prózu pod pseudonymem Paule Riversdale. Autorství prací je diskutabilní, někteří vědci dokonce věří, že jejich jedinou autorkou je Vivien. Dokonce i u prací, které byly vydány pod barončiným jménem, může být autorkou Vivien. Proti tomuto názoru se ale staví Salomon Reinach, odborník na život Renée Vivien, který naopak ve svých poznámkách uvádí, že autorkou převážné části děl vydaných pod pseudonymem Riversdale je baronka.

Barney se i nadále snažila s Vivien setkat (což jí ovšem nebránilo v navázání milostného vztahu s Lucií Delarue–Mardrus a Olive Custance, budoucí manželkou lorda Alfreda Douglese, proslulého kvůli svému milostnému vztahu s Oscarem Wildem), v čemž jí pomáhala Eva Palmer. Nakonec se Barney podařilo se s Vivien setkat, a ta souhlasila že s ní odcestuje na ostrov Lesbos. Tam si pronajaly dvě vily a znovu začaly uvažovat o založení komunity spisovatelek. Jejich spokojenost ale narušila zpráva od baronky, která byla na cestě na ostrov. Barney odjela do Paříže, předpokládajíc, že se Vivien s baronkou nadobro rozejde. Ta si však vybrala baronku a vrátila se spolu s ní.

Z této doby (po roce 1904) neexistuje tolik informací o soukromém životě Renée Vivien. Souvisí to především se snahou baronky chránit své soukromí a také s faktem, že nebyla ve společnosti příliš oblíbená. Vivien se zřejmě podařilo konečně se vyrovnat se svými city vůči Barney a nadále se spolu přátelsky stýkaly. Vztah s baronkou trval pravděpodobně až do roku 1905. V této době se však něco stalo – vztah buď skončil, nebo se změnil. Spolupráce pod pseudonymem Riversdale skončila v roce 1904. Salomon Reinach píše, že vztah trval od roku 1901 do 1905, a nenaznačuje, že by jakkoli pokračoval i nadále. Jinde se ale uvádí, že baronka opustila Vivien až v roce 1907 kvůli jiné ženě. To, že důvodem rozchodu byla barončina nevěra, potvrzuje ve svých vzpomínkách i Natalie Barney.

1.1.2.3 Colette: The Pure and Impure

Když spisovatelka Colette přijela poprvé do Paříže, byla vdaná za známého novináře a kritika Henriho Gauthiera–Villarse. Gauthier–Villars, o 15 let starší než ona, byl známý pro svůj šarm, který rád a často uplatňoval. První čtyři povídky, které Colette napsala, byly vydány pod manželovým jménem a trvalo ještě několik let, než se jí podařilo prokázat své autorství.

V roce 1906 Colette svého neustále nevěrného manžela opustila. Nakrátko žila u Natalie Barney, se kterou měla krátký poměr a ke které ji po zbytek života vázal přátelský vztah. Colette si v té době vydělávala především pěveckými a tanečními vystoupeními, nějakou dobu působila i ve známém kabaretu Moulin Rouge. Po rozvodu s manželem se přestěhovala na číslo 44, Rue de Villejust. Její přízemní byt byl díky brance mezi zahradami spojen s bytem Renée Vivien, s níž se takto seznámila a spřátelila.

V roce 1932 napsala Colette knihu *The Pure and Impure*. Sama tvrdila, že jednou bude považována za její nejlepší dílo. Kniha je autobiografická, krátká a psaná v ich–formě. V každé z devíti kapitol představuje Colette jednoho člověka (jednoho „ducha“), se kterým se během svého života v Paříži setkala. Zaměřuje se na jejich touhy, sklony, úchylinky. Pátá kapitola knihy je věnována Renée Vivien. Colette popisuje život básničky v období po svém přistěhování v roce 1906 do roku 1908.

Podobně jako Barney zdůrazňuje dětinskost a naivitu mladé básničky. Podle Colette bylo *nemožné najít na tom obličej, od světlých vlasů až po sladký důlek na malé bradě, jedinou vrásku, která by nebyla vráskou smíchu, jakékoli znamení tragické melancholie která tak pulzuje v poezii Renée Vivien. Nikdy jsem neviděla Renée smutnou. Ona by asi zvolala, se svým šiřlavým anglickým přízvukem „Ach, moje milá Colette, jak nechutný je život!“. Potom by se rozesmála.*

Další poznámky Colette ukazují na dvě pro křehkou básničku překvapivé věci – nadměrné užívání alkoholu a odmítání stravy. V této době ještě neexistovala diagnóza mentální anorexie, a ani dnes nemůžeme říct, jestli byly příčiny jejího odmítání stravy psychického původu. Jiným důvodem mohla být chronická gastritida, způsobená dlouhodobou závislostí na chloralhydrátu – sedativu a hypnotiku, které Renée užívala již od období dospívání kvůli nespavosti. Colette dokonce vzpomíná, že Renée viděla pít mléčně bílou tekutinu, u které předpokládala, že jde o toaletní vodu.

Jako zvláštní popisuje Colette i byt, ve kterém Renée Vivien žila. Byl neustále tmavý, plný těžké květinové vůně a orientálních suvenýrů, které si básnířka dovezla ze svých cest. Měla obrovskou sbírku sošek Buddhy. Když se jednou Colette pokusila otevřít okno, zjistila, že okenní rámy jsou přibité.

1.1.3 Poslední léta života

V průběhu posledních let svého života Vivien často cestovala. Navštívila Blízký východ, Čínu, Egypt, Japonsko a Havaj, cestovala ale i po Evropě nebo Americe.

Po rozchodu s baronkou měla Vivien několik milostných vztahů. Informace z těchto let jejího života nejsou moc jasné. Na prázdnou stránku v jednom vydání jejích básní (*A l'heure des mains jointes*) napsal Salomon Reinach poměrně kompletní chronologii tohoto období. On sám se zmiňuje o třech aférách z této doby. Jde pravděpodobně o Jeanne de Bellune v roce 1907, kurtizánu Emilienne d'Alañon v roce 1908 a básnířku Madeleine Rouveirollis (buď Cécile nebo Camille Arnot) v období bezprostředně před smrtí.

Colette popisuje ještě jeden zvláštní vztah. V období okolo roku 1908 se Vivien stýkala s osobou, kterou nazývala *Mistr*. Odcházela z večírků, které sama pořádala, kdykoli si pro ni její protějšek poslal. Existují tři teorie ohledně tohoto vztahu. Buď je *Mistr* baronka, se kterou se Vivien i nadále stýkala, nebo je to jiná, neznámá osoba. A možná tato osoba nikdy neexistovala, a *Mistr* byl další z fetišistických fantazií a neuróz, kterými Vivien v pozdějších letech trpěla a které odmítala jakkoli léčit.

Vivien se v posledních letech svého života propadala do depresí. Myšlenkami na smrt byla posedlá stále víc a víc. V průběhu návštěvy Londýna v dubnu roku 1908 se, hluboce sklíčená, v depresích a zadlužená, pokusila o sebevraždu. Lehla si na pohovku s fialkami položenými na hrudi a vypila opiovou tinkturu. Sebevražda se nepodařila, ale v Londýně onemocněla zánětem pohrudnice. V červenci 1909, po návratu do Paříže, se její zdravotní stav výrazně zhoršil. Téměř úplně odmítala přijímat jídlo, což vedlo k tomu, že v době své smrti měla vážit 70 liber (necelých 32 kilogramů). Trpěla periferní neuropatií – částečným ochrnutím. Od léta 1909 musela používat hůl.

Desátého listopadu 1909 konvertuje ke katolicismu. O čtyři dny později se u ní rozvine těžký zápal plic. O další čtyři dny později, 18. listopadu v šest hodin ráno, umírá.

1.1.4 Dílo

Celé dílo Renée Vivien je psáno ve francouzštině a jen jeho malá část je dnes přeložena do angličtiny. Většina těchto překladů byla vytvořena v sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století, konkrétně jsou to výběry básní *The Muse of the Violets: Poems by Renée Vivien*, *At the Sweet Hour of Hand in Hand*, novela *A Woman Appeared to me*, a povídky *Woman of the Wolf and Other Stories*.

Během svého krátkého života byla Renée Vivien velmi plodná autorka. Napsala dvanáct knih poezie – dohromady více než 500 básní, dále sedm prozaických děl a jeden román. Kromě toho také přeložila dva svazky básní z řečtiny a zanechala rozsáhlou korespondenci, především s Natalií Barney a svou platonickou láskou Kérimé.

Svou první sbírku básní *Études et préludes* (Study a přede hry) vydává v roce 1901, pod neutrálním pseudonymem R. Vivien. O rok později jí vychází druhá sbírka, *Cendres et poussières* (Prach a popel), a básnická próza *Brumes de Fjords* (Mlhy fjordů). Kritika ji označuje jako „největšího básníka roku“. V roce 1903, už s podpisem Renée Vivien, vychází kniha *Évocations*, sbírka moderních překladů a adaptací textů Sappfó, a próza *Du vert au violet* (Od zelené po fialovou).

V následujícím roce vydává dekadentně laděnou sbírku – *La Vénus des aveugles* (Slepá Venuše) – a překlad řeckých básní *Les Kitarèdes*. Vychází také novela *A Woman Appeared to me*. V tomto do značné míry autobiografickém díle se Vivien vyrovnává se svým vztahem k Natalii Barney. Existují dvě verze této novely. První napsala Vivien v roce 1904, krátce před obnovením vztahu s Barney. Druhá verze – ve které je Natalie vyličená mírněji než v první – byla napsána o rok později. Obě dvě verze byly publikovány a dnes je známější verze první. Barney se o obou verzích vyjadřuje v svých pamětech negativně, což je přirozené vzhledem ke způsobu, jakým je v novelách vykreslena. Hlavní postavy novely jsou Vypravěčka (postava znázorňující Renée Vivien) a Vally (Natalie Barney)⁵.

První část knihy se odehrává mezi léty 1899 a 1901. Postava Vally je zobrazena jako citově chladná, neschopná lásky a věrnosti. Vypravěčka je zoufalá jednak kvůli množství žen, které se neustále objevují v okolí Vally, nejhůře ale snáší postavu nazvanou Prostitut (muž, který doufá ve sňatek s Vally).

⁵ V druhé verzi z roku 1905 se postava znázorňující Barney jmenuje Lorely.

Vypravěčka si také uvědomuje, že její posedlost Vally ovlivňuje i její vztah k nejstarší a nejbližší přítelkyni Ione (Violet Shillito). Dalšími postavami jsou Petrus a jeho žena (J. C. Mardrus, přítel Natalie a Lucie Delarue–Mardrus) a San Giovanni. Postava San Giovanni je opakem vypravěče, jeho alter ego – rozumnější, odvážná mladá básnířka. I když se o ní v knize mluví v ženském rodě, je to hermafrodit. Zatímco Vypravěčka je naivní a zamilovaná Vivien v roce 1900, San Giovanni je již poučená a smířená Vivien z roku 1903. Novela začíná romanticky a sentimentálně líčeným prvním setkáním Vypravěčky a Vally. Po smrti Ione ale Vypravěčka stále více žárlí na Vallyiny ostatní vztahy a Vally nakonec vztah ukončuje. Druhá část novely pokrývá léta 1901– 1903. Vypravěčka hledá útěchu u Dagmar (Olive Custance), ale Dagmar později nachází svého Prince (Alfred Douglas) a opouští ji. Později se Vypravěčka seznamuje s Evou, do které se zamiluje. Postava Evy je inspirována jednak Evou Palmer, do které byla Vivien platonicky zamilovaná, a také baronkou de Zuylen. San Giovanni je ideální „já“, kterým by se Vivien ráda stala, Eva zobrazuje ideální milenkou a partnerku. Zatímco Vypravěčka je šťastná s Evou, vrací se Vally a snaží se ji získat zpátky. Konec novely ukazuje vnitřní boj a nerozhodnost Vypravěčky, která se nedokáže se situací vyrovnat.

V roce 1906 vydává Vivien další sbírku básní – *A l'heure des mains jointes* (doslova V hodině spojených rukou, v anglickém překladu vychází jako *At the sweet hour of hand in hand*). V tisku se objevuje nepříznivá kritika. Následující rok vydává další sbírku milostných básní *Flambeaux éteints* (Uhašen pochodněmi) a antologii *Chansons pour mon ombre* (Písňe pro můj stín), dále satirické a ironické prózy. V posledních letech život i nadále publikuje sbírky básní a básně v próze, připravuje také biografii Anny Boleyn. Další tři básnické sbírky pak vycházejí až po její smrti.

1.2 Sabine Sicaud

Ve své době byla považována za zázrak – v pouhých třinácti letech vydala svou první sbírku básní – *Poèmes d'enfant*, ke které napsala předmluvu populární básnířka Anna de Noailles a obdivoval ji i Marcel Prévost. Říkalo se jí „le petit elf“ – malý elf. Svůj obrovský potenciál však již neměla šanci využít, neboť její život skončil předčasně – v patnácti letech.

1.2.1 Život

Sabine Sicaud se narodila 23. února 1913 v sídle La Solitude, v rodném domě své matky, na okraji města Villeneuve-sur-Lot na jihu Francie. Její rodiče byli Marguerite Ginet-Sicaud a Gaston Sicaud. Spolu s o dva roky starším bratrem Claudem trávila Sabine své dětství v rozsáhlých zahradách kolem La Solitude, při hrách je doprovázela jejich oblíbená zvířata – pes Dickette, kočka Bouchut a kůň Diégo. Sabine ani Claud nenavštěvovali místní základní školu, dostalo se jim však soukromého vzdělání v humanitních vědách a umění. Oba měli také neomezený přístup k rozsáhlé rodinné knihovně. Tento liberální způsob výuky se diametrálně lišil od přísných osnov tehdejšího vzdělání ve Francii. Madame Ginet-Sicaud později v dopise příteli podotkla, že tento způsob výuky mohl být předmětem spravedlivé kritiky, podle ní však vede stejné množství cest k vzdělanosti jako k ignoranci. Mladá Sabine četla klasické příběhy z řecké mytologie, zrovna tak jako Shakespeara, Danta nebo Cervantese. Svoje první krátké básně napsala již v šesti letech. Čtení knih a vlastnímu psaní se však věnovala nejvíce v zimě, v létě trávila čas raději v přírodě.

Byla to především její matka, která Sabine podporovala v četbě a později v psaní poezie. Madame Ginet-Sicaud byla výjimečná, inteligentní a vzdělaná žena. V mládí pracovala několik let jako novinářka v Paříži, po svatbě s Gastonem Sicaudem se vrátila do domu svého mládí, kde se snažila umožnit svým dětem prožít stejně šťastné dětství, jako tam prožila ona sama. Přestože Villeneuve bylo značně vzdálené od centra veškerého dění, a sama Madame Ginet-Sicaud sídlo málokdy opouštěla, rozhodně se nedá říct, že žila izolovaný provinční život. Naopak, obklopovala ji velká skupina intelektuálů, kteří vážili cestu do La Solitude jenom pro potěšení z její společnosti. Gaston Sicaud, pro svou lásku k buddhismu přezdívan svými přáteli „Lama-père“, byl právník a radní v blízkém městě Montauban. Nadšený pro politiku, po celý svůj život byl přesvědčený socialista. Jeho dlouholetým přítelem byl významný socialistický

vůdce Jean Jaurès, s nímž vedl rozsáhlou korespondenci končící až smrtí Jaurèse. Gaston Sicaud byl velkým obdivovatelem řecké antické poezie a rád ji přednášel svým přátelům v originále.

Večery v La Solitude probíhali většinou tak, že poté, co rodina s hosty povečeřela, všichni společně se odebrali umývat nádobí, zapalovat v krbech a nahřívat postele dubovými uhlíky. Potom se sesedli ke krbu, kde strávili večer diskusemi. Mezi hosty byli Sicaudovi populární pro svou štedrost, originalitu a inteligenci. Jejich zvláštní životní styl a neobvyklí návštěvníci se pochopitelně jevili výstředně pro okolní obyvatele. Asi každý v okolí znal příběh dr. Malbeca, Sabinina prapradědečka, který hrál na housle, psal básně i prózu a učil balet na místní internátní škole. Jednou se vydal pěšky do Říma, přičemž si cestou vydělával hraním na housle. Po svém návratu se rozhodl skončit s medicínou a začal na universitě v Pointiers studovat práva. Pro Sabine, která ve svém životě neustále toužila objevovat něco nového, byl Dr. Malbec příkladem plného a šťastného života.

Madame Ginete–Sicaud sdílela se svým manželem zájem o buddhismus a oba se stali vegetariány. Zvířata měla u Sicaudů neomezenou svobodu – Dickette a Bouchut mohli chodit v domě kdekoli chtěli, zatímco Diégo volně pobíhal po parku. Stejná svoboda se ponechávala také vegetaci, rostliny se nechávaly růst, dokonce ani ovocné stromy se nikdy neprořezávaly. Není ani moc překvapivé, že po dětství stráveném v tomto prostředí představovaly pro Sabine příroda a svoboda hlavní témata jejích básní.

Kromě poezie měla mladá Sabine ještě jednu vášeň – film. Při návštěvě Paříže s matkou navštívily redakci časopisu *Mon Ciné* a strávily dokonce odpoledne ve studiích Gaumont, kde sledovaly natáčení filmu *Le Puits de Jacob*. Sabine tehdy vyjádřila záměr napsat scénář, a dokonce napsala i báseň o nádheře stříbrného plátna. V době, kdy Sabine vyrůstala, poskytovalo kino možnost nahlédnout do vzdálených a neznámých světů. Se svým bratrem Claudem sdílela Sabine nadšení pro daleké končiny, a touha po cestování je dalším námětem, který se často vyskytuje v její tvorbě.

Stejně jako její rodiče, věřila Sabine na reinkarnaci. Byla přesvědčená, že v minulém životě žila s matkou, babičkou a prababičkou ve Florencii nebo v Rusku, jehož motivy se často objevují v jejích básních. Dokonce i její matka jednou svěřila příteli svůj názor, že Sabinin talent pramení ze zážitků, které si pamatuje z minulých životů.

1.2.1.2 Nemoc

Tak jako většina mládeže jejího věku, plavala Sabine velmi ráda v blízké řece. Jednou v létě 1927 se při plavání pořezala na noze. Když si později začala stěžovat na bolest nohy, zavolali její rodiče místního doktora, který však neobjevil nic zvláštního. Zatímco její noha navenek neprojevovala známky nemoci⁶, bolest se stupňovala a šířila do kostí v celém těle. Nesmírně rozrušená Madame Ginét–Sicaud pozvala do La Solitude známého specialistu na nemoci kostí z Bordeaux, který byl ale stejně zmatený jako jeho kolega z Villeneuve. Vzhledem ke své době nebyly vyšetřovací metody příliš pokročilé a určení správné diagnózy záleželo především na dlouhodobém pozorování ošetřujícího lékaře. Doktor proto navrhl převést Sabine na kliniku do Bordeaux, kde by ji mohl dlouhodobě léčit. K převozu však nikdy nedošlo, protože Sabine projevila překvapivě silný odpor vůči tomuto rozhodnutí, a odmítla opustit La Solitude.

Nedá se s jistotou říci, jestli bylo toto rozhodnutí pro Sabine osudné. Podle symptomů se jeví pravděpodobné, že Sabine trpěla osteomyelitidou, tedy zámětem kostní dřene. I v současné době je tato nemoc jen složitě léčitelná a v roce 1927 by ji většina lékařů nedokázala ani diagnostikovat, natož jakkoli léčit. Jediná známá léčba v té době spočívala v operaci, při které chirurg odstranil postižené části kosti. Tuto operaci však dokázalo provést jen několik málo zkušených chirurgů a ani tak nezaručovala uzdravení.

Pro Sabine, která milovala přírodu a volnost, byla nemoc o to krutější, že všechen čas trávila na lůžku, zatímco její matka u ní proseděla celé dny a noci. Kvůli její nemoci se z La Solitude stalo smutné pochmurné místo, jehož jediní návštěvníci byli jenom místní, žalostně nekompetentní lékaři. Kromě bolesti trpěla Sabine také vysokou horečkou, která často vyvrcholila deliriem. Bolest občas dosahovala takové intenzity, že ji její matka raději přestala i mýt a převlékat.

Během zimy došlo ke zhoršení nemoci. Mimo fyzickou bolest způsobovala i psychické utrpení, a Sabine jen těžko bojovala s pocity osamělosti a bezútěšnosti. S příchodem jara se její stav zlepšil, dokonce natolik, že začala doufat v uzdravení. K tomu však nedošlo a několik měsíců na to, 12. července 1928, Sabine Sicaud umírá.

⁶ V některých zdrojích se mylně uvádí jako příčina smrti gangréna, proti tomuto tvrzení však stojí fakt, že Sabinina noha neprojevovala žádné typické vnější známky tohoto onemocnění.

1.2.2 Dílo

Už jako šestiletá začala Sabine psát krátké básničky, většinou na vyřazené zdravotní karty svého dědečka – lékaře. Když se potom zeptala své matky, jak se vlastně píše básně, půjčila jí matka ke čtení klasickou i moderní poezii. Sabine se sice naučila základní zásady psaní básní, stále si však zachovávala svůj jedinečný styl. Poezie byla jejím velkým koníčkem, kterému se však věnovala hlavně během zimy, zatímco se začátkem jara trávila spolu s bratrem většinu svého času v zahradách okolo La Solitude. Právě příroda se stala hlavním tématem a inspirací pro její poezii.

I v pozdějším věku hledala Sabine ventil ve psaní. Popisovala své pocity a zážitky, stejně tak jako názory jiných lidí, se kterými se setkala. Podle vzpomínek Suzanne, dlouholeté hospodyně u Sicaudů, si své zápisníky schovávala v košíku pro psa. Po smrti Madame Ginet–Sicaud se rodinný přítel a editor Sabininých posmrtně vydaných veršů François Millepierres pokoušel od Suzanne několikrát tento košík odkoupit, ale neúspěšně. Tyto materiály se již nikdy nenašly.

Vzhledem k faktu, že rodina Sicaudů byla v okolí poměrně známá, ani talent jejich dcery nezůstal bez povšimnutí. V jednom rozhovoru s redaktorem místním novin, který se ptal Sabine, jestli má ráda nějaké básníky, odpověděla, že ne, kromě Verhaerena a Rollinata⁷. Na další otázku, odkud tedy získává inspiraci, odpověděla, že ze svého domova, zahrad kolem La Solitude, ze sledování rostlin a zvířat.

V pouhých jedenácti letech se Sabine zúčastnila výroční básnické soutěže Jasmin D'Argent v Agen, kde porota ocenila její báseň *Le Petit Cèpe* (Malá houba) druhým místem. *Le Petit Cèpe*, stejně jako většina jejích ostatních raných básní, čerpá především z pečlivého pozorování přírody, kterým Sabine trávila tolik času. Malá houba rozevívá svůj klobouk jako ochranu pro sluněčka sedmítečná nebo slouží jako jídelní stůl pro žáby. Sabine ve své básni promlouvá přímo k houbě, vymýšlí její osudy, a přitom neztrácí smysl pro humor, když varuje houbu před „velkýma nohama“ a „smažícími pánvemi“. Přestože je to z hlediska jazyka a formy básně velmi vyspělé dílo, umožňuje čtenáři zároveň nahlédnout do dětského světa, kde je vše možné. Tím se odlišuje od básní dospělých básníků, kteří by sotva dokázali myslet na obyčejnou houbu v tak překvapivých souvislostech. Když předseda poroty Marcel Prévost zjistil, že

⁷ Dnes nepříliš známí, ale ve své době poměrně populární básníci, oba ovlivnění symbolistickým hnutím.

autorem básně je teprve jedenáctiletá dívka, ocitl se ve složité situaci. Připadalo mu neuvěřitelné, že by někdo v tomto věku dokázal vytvořit tak vyspělé dílo. Pozval proto Sabine s matkou na návštěvu a požádal Sabine, aby napsala báseň o jeho kočce. Když se po dlouhé procházce s Madame Ginét–Sicaud vrátil, báseň, kterou Sabine napsala, byla stejně originální a dovedně napsaná jako *Le Petit Cèpe*. V dalším roce Sabine vyhrála Jeux Floraux de France, nejprestižnější francouzskou literární soutěž, čímž si vysloužila srovnání s dalším velmi mladým autorem, který tuto cenu získal o století dřív – Viktorem Hugem. Ten si však na svou prvotinu musel počkat až do svých dvaceti let. Naproti tomu Sabine vychází její první sbírka poezie již o rok později, v jejích třinácti letech.

Ve sbírce *Poèmes d'enfant*, neboli Básně dětství vychází dvacet devět básní; předmluvu ke sbírce napsala Anna de Noailles, která předsedala Jeux Floraux de France a byla ve své době uznávanou básnířkou. Většina básní v této sbírce popisuje prostředí, které je Sabine důvěrně známé. V jejích očích ožívají lískové oříšky či malé houby a i nejjednodušší věci vykresluje způsobem, ze kterého je zjevný silný vztah, který ji vázal k přírodě a k okolí La Solitude. Tyto první básně jsou psané jako „cvičení“ – se zadaným tématem, které mladá básnířka rozvíjí. Častá je i forma dialogu s neznámým protějškem.

Při proslovu k vyhlášení výsledků soutěže Jasmin D'Argent vyjádřil Marcel Prévost kromě nadšení nad talentem mladé autorky také obavu, co se s jejím talentem stane, pokud bude vystaven rozličným vlivům, které přináší dospívání. Doslova řekl: „Tento věk je nebezpečný pro básníka. Jaký vliv na ni budou mít ty roky, než dosáhne dvaceti? Knihy, které bude číst? Literární přátelství? Podle starých zásad bych navrhoval ji trvale zavřít do Bastily – zacházet s ní ovšem co nejcitlivěji. No, je to v božích rukách.“ Vzhledem k tomu, co se stalo o tři roky později, zní jeho slova jako hořká ironie. Pro mladou a naivní básnířku přišla dospělost krutě v podobě bolestivé nemoci. I v době své choroby psala básně, které se ale od tvorby z dob šťastného dětství diametrálně liší. Zachovává si však stále svůj smysl pro humor, hlavně v básních o lékařích a o jejich marných snahách ji uzdravit. Ve chvílích beznaděje si proto vytvořila vlastní představu dokonalého lékaře, mladého, inteligentního a pohledného, který ji zachrání z jejího utrpení. Neustávající bolest je přirozeně dalším motivem vyskytujícím se v básních z tohoto období. Bolest popisuje jako „divoké zvíře s malými zoubky“. Z období, kdy se k její bolesti přidala ještě horečka, pochází například báseň *Horečné dny*, která vychází

z jejích zážitků z deliria. V zimním období, kdy se její nemoc ještě zhoršila, se básnířka identifikuje se „zvířetem na porážce“; „rozžhavenou žehličkou s kovářským kamenem uvnitř“ a s „pronásledovaným stromem, trhaným zuby pil“. V tomto období se také v básních začíná vyskytovat motiv smrti, byť jen nepřímo. Pro básnířku se už smrt jeví jako vysvobození. Tento postoj je však spíše výjimečný. Na jaro se dokonce objevují básně, ve kterých autorka nasměle naznačuje naději na uzdravení a plánuje si cestu do Nice. Ta se již bohužel neuskutečnila.

Po smrti Sabine Sicaudovi shromáždili všechny její zápisníky. Zájem o dílo po její smrti ale uvald a ani jeden z jejích dřívějších obdivovatelů jako Anne de Noailles nebo Marcel Prévost nejevili zájem o vydání Sabiných veršů psaných během nemoci. Sicaudovi, zničení po smrti dcery, našli útěchu v buddhistické komunitě v Nice. Do La Solitude se vrátili až v roce 1936. K vydání veršů nakonec přistupuje až Madame Ginét-Sicaud po válce a po smrti manžela, v roce 1958, tedy třicet let po Sabinině smrti.

1.3 Louise Michel

Žena, která bojovala na barikádách a která strávila šest let ve vyhnanství mezi domorodci na Nové Kaledonii. Anarchistka a feministka, pro kterou poezie představovala další z možností, jak vyjádřit své politické postoje. Přes agitující funkci mnohých básní ale její dílo rozhodně nepostrádá umělecké kvality.

1.3.1 Dětství a mládí

Louise Michel se narodila 29. května 1830 na zámku ve Vroncourt v regionu Haute-Marne, nedaleko Domrémy, rodiště Johanky z Arku. Její matka Marianne Michel pracovala na zámku jako služebná. Za jejího otce je obvykle považován syn majitele Laurent Demahis, mohl to však být i sám majitel Etienne–Charles Demahis. Ten sehrál spolu se svou ženou hlavní roli v Louisině na svou dobu velmi liberální výchově. Její dědeček jí předčítal Rousseaua a Voltaira, zatímco babička ji učila hrát na klavír a zpívat. Sama Michel později vzpomínala na své dětství jako na idylické. To se ale změnilo v roce 1850, po smrti jejích prarodičů a otce. Nevlastní matka ji nazvala „bastardem“ a Michel musela opustit zámek. Získala vzdělání jako učitelka pro základní školu a v roce 1852, poté co obhájila svůj diplom na akademii v Chaumontu, si otevřela soukromou základní školu v Audeloncourt, nedaleko od Vroncourtu, kde působila jako vrchní učitelka.

Důvodem pro otevření soukromé školy byla její nechuť přísahat věrnost císaři Napoleonu III., což se tehdy požadovalo od učitelů na veřejných školách. Mnoho rodičů ale mělo problémy s jejími metodami – brala děti do přírody, ale také je učila zpívat Marseillaisu. Kvůli tomu byla opakovaně napomínána úřady. Po těchto událostech odjela vyučovat do Paříže, ale brzy se vrátila kvůli nemoci matky. V následujících letech učila na základních školách v Millières a Clefmontu v Haute-Marne.

1.3.2 Paříž

Michel však i nadále snila o Paříži. Natrvalo se tam odstěhovala v roce 1865, kdy se jí podařilo našetřit dost prostředků (díky dědictví po svém otci) na otevření soukromé školy v Montmartru. V této době se účastnila politických setkání, kde se seznámila s Théophilem Ferrém a jeho sestrou Marií. Rozhodně se stavěla proti druhému císařství. Začala studovat historii, chemii a filosofii, zajímat se o Darwina, názorově se stavěla za materialismus, ateismus a antiklerikánství. Stala se členkou Sdružení básníků a vedla

korrespondenci s francouzskými umělci, např. s Victorem Hugem nebo Paulem Verlainem.

12. června 1870 se stejně jako dalších sto tisíc lidí zúčastnila pohřbu novináře Victora Noira, zabitého Pierrem Bonapartem, císařovým bratrancem. Na pohřeb přišla převlečená za muže, s dýkou schovanou pod pláštěm. Krátce nato vypukla francouzsko-pruská válka. Napoleon III. ji vyvolal doufaje v získání stejné vojenské slávy jako jeho strýc. Zatímco Německu tato válka pomohla ke sjednocení a posílení, důsledky pro Francii byly strašlivé. V září 1870 byl císař zajat a o dva dny později byl v Paříži sesazen silami třetí republiky. Prusové brzy napadli a začali obléhat Paříž. Zatímco chudina hladověla, socialistické skupiny se dvakrát pokusily svrhnout prozatímní vládu. V lednu 1871 se Otto von Bismarck spolu s francouzským ministrem zahraničí Julesem Favrem dohodli na vyhlášení voleb. Za hlavu nové monarchistické republiky byl zvolen Adolphe Tiers, loajální druhému císařství. Vláda se přestěhovala do Versailles. I v této složité době se Michel snažila udržet školu otevřenou a získat jídlo pro své studenty, s čímž jí pomáhal její přítel Georges Clemenceau, starosta Montmartru. Michel byla i nadále politicky angažovaná a účastnila se demonstrací. Oblečená v uniformně Národní gardy (občanské milice) střílela na vojáky. V prosinci 1870 byla poprvé zatčena.

1.3.2.1 La Commune de Paris

Brzy ráno 18. března vyslala vláda vojáky do Paříže, aby zabavili občanům zbraně a kanóny. Obyvatelé Paříže je ale obklíčili a v nastalém chaosu byli zastřeleni dva vojáci. Do večera ovládali povstalci Paříž a zvolili novou vládu zvanou Pařížská komuna. Název byl odvozen od Komuny, která vznikla v roce 1792, v průběhu francouzské revoluce. Vláda přikázala vojákům toto povstání rozehnat, ti však odmítali zaútočit na civilisty. O týden později zvolili obyvatelé Paříže osmdesátičlennou městskou radu. Její členové byli jak umírněnější republikáni, tak levicoví radikálové. Takřka polovina z městské rady pocházela z řad dělnictva, zbytek tvořili novináři, právníci, lékaři a účetní. Louise Michel se připojila k šedesátému třetímu batalionu. Jako ambulanti sestra ošetřovala raněné na barikádách, kde i sama bojovala. Aktivně se účastnila politických diskuzí a setkání, angažovala se v boji za práva žen a dětí. Sehrála hlavní roli v mobilizaci žen ve prospěch Komuny, zaměstnávala ženy jako zdravotní sestry. Přes protesty některých komunardů prosadila zapojení žen pracujících

jako prostitutky do těchto činností. Spolu s dalšími aktivistkami jako se Sophií Poirier a mladou ruskou radikálkou Elisabeth Dmitrieff se zasazovaly o rovná práva pro muže a ženy. I díky nim vydala Komuna 21. května zákon o rovných platech mužů a žen ve školství.

Během své krátké vlády vydala Komuna množství zákonů. Zaměřovaly se především na bezpečnost občanů, upevnění demokracie a ekonomické reformy. Nové zákony obsahovaly řešení bytové otázky nebo zavedení volených a sesaditelných úředníků. Pro členy městské rady ustanovili plat 6000 franků, stejný jako plat dělníků. Policii a armádu nahradila revoluční Národní garda.

Adolphe Tiers požádal Otta von Bismarcka o propuštění francouzských vojáků z pruského zajetí, aby mohl s jejich pomocí opět ovládnout Paříž. Bismarck po zaplacení vysokého odškodného souhlasil. Francouzské armáda začala s pruskou pomocí obléhat Paříž. Třetího dubna zahájila vojska konečný útok na Paříž s cílem zničit Komunu. Louise Michel i nadále ošetřovala raněné, ale možná ještě s větším zaujetím se sama účastnila bojů na barikádách. V posledních dnech bojů popravili komunardi několik rukojmí – vojáky, politiky i kněze. Pokyn k zabití několika rukojmích, mezi nimi byl i Georges Darboy, pařížský arcibiskup, dal Théophile Ferré, přítel Louise Michel a jeden z členů Komuny. Obětí na straně vzbouřenců však bylo nesrovnatelně více. Po osm dní masakrovali vojáci dělníky a civilisty. Celkový počet obětí není znám, odhaduje se ale, že 20 000 lidí bylo zabito, 43 000 zatčeno, 10 000 uvězněno a 5 000 deportováno. Mnoho dalších, včetně některých vůdčích osobností Komuny si zachránilo život útekem do Belgie, Velké Británie, Španělska, Itálie a Spojených států. V roce 1880 byli všichni komunardi omilostněni, s výjimkou těch, kteří byli odsouzeni za vraždu nebo zhářství.

Louise Michel unikla konečnému masakru komunardů. V posledních dnech bojů bojovala v Montmartru, v místě posledního odporu proti armádě. Zpočátku se jí dařilo vyhýbat se zajetí, ale později byla její matka zadržena a po výhrůžkách její smrtí se Louise Michel vzdala. V prosinci 1871 byla převezena do Versailles a předvedena před vojenský soud. Mimo jiné byla obviněna ze snahy o svržení vlády, držení a užívání zbraní a nošení vojenské uniformy. I přes to, že se nesnažila jakkoli obhajovat, nakonec nebyla odsouzena k smrti, ale k deportaci na Novou Kaledonii. Proti rozsudku se

neodvolala. Po roce a půl stráveném ve vězení se spolu s dalšími vězni 28. srpna 1873 nalodila na loď Virginie.

1.3.3 Nová Kaledonie

Nová Kaledonie, ostrov vzdálený 1800 kilometrů od východního pobřeží Austrálie, se stal místem, kde Louise Michel strávila více než šest let svého života. Kromě čtyř tisíc komunardů pobývali v trestanecké kolonii na Nové Kaledonii také alžírští zajatci i obyčejní kriminálníci. Díky blízkým kontaktům s anarchisty Charlesem Malatem a Nathalií Lemel přijala Michel během svého pobytu v exilu anarchistické ideály, které prosazovala po zbytek života. Jejím blízkým přítelem se stal Henri Rochfort, jeden z vedoucích mužů Komuny, který pro ni v budoucnu znamenal častou finanční podporu.

Koloniální vláda poskytovala imigrantům nejlepší půdu, zatímco původní obyvatelé, zvané Kanakové, vytlačovala do úzkých údolí ve vnitrozemí, kde bylo takřka nemožné cokoli pěstovat. Michel se brzy seznámila s jejich kulturou a jazykem a aktivně se stavěla na obranu Kanaků. Sbírala původní legendy a písně, které vydávala v místních novinách, dokonce vyučovala ve škole. Její výukové metody se ale ani tady neseťkaly s úspěchem, protože tamější vězeňští správci měli dojem, že jen plní domorodcům hlavy zbytečností jako svoboda, lidskost a spravedlnost. Odkaz Louise Michel a její podpory kanakskému hnutí za nezávislost žije na Nové Kaledonii dodnes – byla po ní pojmenována škola, vydávají se její díla o kanakské kultuře. Stejnou solidaritu dávala Michel najevo alžírským zajatcům, mezi kterými si brzy získala přátele. Její postoj se podstatně lišil od rasismu, který se silně projevoval mezi kolonisty. Dokonce část jejich bývalých přátel z Komuny se zřekla svých předchozích ideálů a Michel odsuzovala.

V prosinci 1879 bylo Michel nabídnuto zkrácení jejího trestu, které odmítla. V červnu příštího roku přišla hromadná amnestie pro členy Komuny a 9. listopadu 1880 se Michel vrátila do Paříže.

1.3.4 Návrat

Po návratu z Nové Kaledonie Michel pokračovala ve své činnosti. Až do konce života zůstala přesvědčenou anarchistkou. Britský historik George Woodcock, specializující se na anarchismus, ji popsal jako „světskou svatou“. Pro konzervativce zase znamenala symbol všeho děsivého a ošklivého. V karikaturách pravicové noviny často zdůrazňovaly její mužskost. Je ironií, že její stoupcí (pochopitelně především

feministky) tento rys vyzdvihovali. Její osobní život a sexuální orientace jsou dodnes předmětem diskuzí. Během svého života měla Michel několik intenzivních přátelství s ženami, ať už šlo o Marii Ferré nebo Nathalii Lemel. Na druhou stranu ale nesmírně obdivovala, až zbožňovala některé své mužské přátele, především Victora Huga⁸.

Zatímco o soukromém životě Louise Michel existuje informací jenom málo, o její veřejné činnosti lze nalézt mnoho zpráv. V průběhu osmdesátých a devadesátých let často vystupovala na podporu radikálních hnutí, práv nezaměstnaných a dělnictva, ostře odsuzovala koloniální politiku Francie. Díky její pověsti a minulosti v Komuně měla její vystoupení velký ohlas. Vydala několik publikací o kanakské kultuře, o historii Komuny, vycházejí i její vzpomínky. Přispívala do levicově zaměřeného tisku.

Veřejná vystoupení Michel pochopitelně provokovala authority, díky čemuž se často ocitla před soudem nebo ve vězení. Její činnost a pošta byly takřka neustále sledovány. V roce 1888, po jednom svém veřejném projevu, byla postřelena náboženským fanatikem Pierrem Lucasem. I přes zranění na hlavě, které jí způsobil, jej bránila před rozduřeným davem a posléze na něj odmítla podat žalobu – další ukázka jejího odporu vůči systému justice.

Větší problémy však přišly v roce 1890, kdy byla opět zatčena, mimo jiné za drancování továrny a účast na nepokojích, které vyvrcholily rvačkou s policií. Poté, co odmítla možnost propuštění, pokud nebudou propuštěni i ostatní zadrženi, byla vyšetřena vězeňským lékařem, který ji prohlásil za nepřičetnou. Kvůli obavám z umístění do psychiatrické léčebny opustila Michel Paříž a strávila příštích pět let v Londýně.

Na konci 19. století byl Londýn místem, kam utíkalo do exilu mnoho radikálů a anarchistů. Louise Michel zde založila Mezinárodní školu pro děti politických uprchlíků. Škola slibovala „racionální výuku“. Žádný předmět nebyl povinný, vyučování probíhalo v malých skupinkách a studenti byli podporováni v samostatném myšlení. Bohužel již po dvou letech byla škola uzavřena, kvůli údajnému nálezu materiálu na výrobu bomb ve sklepě. V roce 1895 se Michel vrátila do Francie a nadále pokračovala v sérii veřejných setkání a projevů na podporu dělnictva. I přes zhoršující se zdravotní stav strávila příštích deset let cestováním mezi Londýnem, Paříží a dalšími hlavními městy Evropy. Během přednášení ve Francii v roce 1903 se její zdravotní stav

⁸ Podle některých odvážných teorií měla být dokonce matkou jeho dítěte.

prudce zhoršil v důsledku zápalu plic. Michel napsala závět, ve které vše odkázala své přítelkyni Charlottě Vauvelle a vyslovila přání být pohřbena vedle své matky na hřbitově v Levallois–Perret bez náboženského obřadu. Po krátkém zlepšení zdravotního stavu pokračovala v sérii přednášek, ale v roce 1905 ve věku 74 let Michel umírá v Marseilles, pravděpodobně na následky vyčerpání.

V Paříži se objevily plakáty s jednoduchým sdělením: „Lidé Paříže, Louise Michel je mrtvá.“ Poté, co byly její ostatky převezeny do Paříže, více než 120 tisíc lidí provázelo rakev od nádraží Gare de Lyon na hřbitov v Levallois–Perret.

1.3.5 Dílo

Zatímco aspoň ve Francii je dnes Louise Michel poměrně známá pro svou anarchistickou činnost, její literární činnost bývá opomíjená. Dílo Louise Michel se staví proti názoru, že opravdové umění nemůže být „angažované“. Její básně jsou jednoznačně politické, zaměřují se na sociální problémy. Jasně v nich prezentuje své levicové a anarchistické postoje. Po celý život byla plodnou autorkou, v její poezii se odráží změny jejích postojů, sociální citění a postupný příklon k anarchismu. Asi nejvýznamnější prozaická díla jsou *Mémoires* (Paměti), vydané v roce 1886 a napsané během pobytu ve vězení a ve vyhnanství, a *La Commune, Histoire et souvenirs* (Komuna, historie a vzpomínky). I během pobytu na Nové Kaledonii nadále tvořila – poezii, eseje, divadelní hry. Po návratu do Francie vydala kanakské legendy a domorodé písně, které během pobytu v exilu sbírala. Vydává také sbírku *L'Ère nouvelle, pensée dernière, souvenirs de Calédonie* (Nové éra, poslední myšlenka, vzpomínky na Kaledonii). Kromě poezie se věnuje i psaní románů: *Les Crimes de l'époque* (Zločiny naší doby) nebo *La Misère* (Chudoba), který zaznamenal po svém vydání velký ohlas. Píše dokonce i příběhy pro děti: *Le livre du jour de l'an: historiettes, contes et légendes pour les enfants* (Kniha dní v roce: příběhy, pohádky a legendy pro děti).

Za zmínku stojí román *Les Microbes humains* (Mikroby a lidé), pravděpodobně psaný ve vězení, vydaný roku 1886. Stejně jako její ostatní díla je to především kritika společnosti, objevují se v něm utopistické myšlenky. Již název naznačuje přirovnání lidské společnosti k mikrobům. Román má několik paralelních dějových linií, pro čtenáře je složité se v ději orientovat. Metaforicky využívá zvířat, aby znázornila typy lidí. Matky, které nemohou uživit své hladové děti, jsou kočky, vrány a holubi. Šlechtu

znázorňují chobotnice a obrovské pijavice. Neustálé užívání metafor naznačuje paralelní dějovou linii. Dojem pokřivené reality umocňují i neologismy. Hlavní myšlenkou knihy je opět zkaženost systému a nutnost revoluce.

Michel během svého života často přispívala do levicového tisku. Během období Komuny působila v novinách *Le cri du peuple* (Volání lidu), během exilu na Nové Kaledonii přispívala do místních novin *Les petits affiches* (Malá oznámení). V roce 1895 založila se Sebastienem Faurem noviny *Le Libertaire* (Anarchistické noviny).

1.4 Louise Colet

Byla nazývána „Múzou“. Mezi její milence a přátele patřili mnozí významní spisovatelé, z nichž pro jednoho – Gustava Flauberta – představovala její osobnost inspiraci při psaní jeho stěžejního díla *Paní Bovaryová*. V době, kdy pro ženu existovala jenom jediná životní role – matky a manželky – dokazovaly spolu s George Sandovou, že i žena může vést vzrušující život a tvořit plnohodnotnou literaturu.

1.4.1 Dětství v Provence

Louise Révoil se narodila 14. srpna 1810 nedaleko vesnice Mouriès, vzdálené asi 30 kilometrů od Avignonu. Letní sídlo její rodiny – Château de Servanes – byl rustikální zámek obklopený pozemkem porostlým olivovníky, borovicemi a duby, mezi nimiž strávila Louise velkou část dětství. Louisin pradědeček, Seigneur Louis Le Blanc de Luveaunes, člen parlamentu v Provence, nechal zámek postavit v polovině osmnáctého století. Jeho syn Jean-Baptiste Le Blanc byl vzdělaný liberál, který se ostře stavěl proti rojalistům a během revoluce byl zvolen starostou nedalekého města. Místní šlechtě šokoval především tím, že si vzal dceru zdejšího převozníka, pověstnou v celém okolí svou krásou.

Jedné bouřlivé noci v roce 1793 přišel do sídla Servanes mladý poručík Henri-Antoine Révoil a požádal o přístřeší. Během několika týdnů se mladík, syn bohatého kožešníka z Lyonu, zamiloval do dcery svého hostitele, Henrietty Le Blanc, a požádal ji o ruku. Jméno Le Blanců se během revoluce značně ztenčilo, a proto přijali bohatého nápadníka své dcery s povděkem. V roce 1780 se Révoil stal ředitelem pošty v blízkém městě Aix-en-Provence. Jako vládní zaměstnanec byl dobře zajištěn a nabídl svému tchánovi, že od něj Servanes odkoupí, což již ovdovělý Jean-Baptiste s radostí přijal a odjel do Paříže, kde strávil – aktivně se zapojující do politického života – svých posledních dvacet let. Na rozdíl od Jeana-Baptisty byl Henri-Antoine Révoil přísný rojalista a římský katolík a jeho rodina se pravidelně účastnila mší.

Lousie Révoil byla nejmladší a nejsamostatnější ze šesti dětí. Jako dítě byla sice krásná a roztomilá, ale také neuvěřitelně svéhlavá. Její matka ji upřednostňovala před jejími sourozenci, protože se jako jediné z dětí podobala její části rodiny. Ze svých sourozenců vycházela Louise nejlépe s věkově nejbližší Marií. S ostatními sourozenci – Adolphem, Joséphine, Jeanem-Jéromem a Augustem – neměla Louise nikdy dobrý vztah, naopak

se k ní většinou chovali špatně a odmala jí činili ústrky. Z Louise rostla melancholická, vážná, ale velmi nezávislá a odhodlaná dívka, které po dědečkovi zdědila výbušnou povahu. Její konflikty se sourozenci se ještě zhoršily během období dospívání, kdy Louise začala psát básně a před svými sourozenci se zamykala v knihovně nebo trávila čas na dlouhých procházkách po okolí. Oba její rodiče byli velmi vzdělaní, díky čemuž se Louise dostalo výjimečné výchovy.

Ve věku 15 let ztratila Louise otce a rodina se octla bez prostředků. Trvale přesídlili na letní sídlo a Louise s matkou se staraly o zvířata a o domácnost. I nadále pokračovala v básnické tvorbě a stále více snila o odchodu do Paříže.

V roce 1832 se Louise seznámila s Julií Candeille, bývalou herečkou, zpěvačkou a básníčkou, žijící v nedalekém Nîmes, obklopující se mladými talentovanými umělci. Z Louise, která již v šestnácti letech publikovala anonymně několik básní v místních novinách, se stala nová hvězda jejího salónu. Tam se také poznala s mladým hudebníkem Hippolytem Coletem. Přestože byli v mnohém odlišní, názorově se shodovali, a především – Hippolytovi bylo právě nabídnuto místo učitele v Paříži. Pod podmínkou, že se vezmou, nabídl Louise, aby jej doprovázela. Je nepravděpodobné, že by Louise chovala ke svému snoubenci a manželovi nějaké zvláštní city, její touha utéct od sourozenců však byla silnější. Louise navíc krátce předtím zemřela matka a po roztržce se bratry žila u své sestry Marie. Když se její bratři dozvěděli o zasnoubení, zuřili a vyzývali Hippolyta na souboj. Odmítali dokonce Louise vyplatit její část dědictví. Pár byl nakonec oddán 6. prosince 1834 a o tři dny později spolu odjeli do Paříže.

1.4.2 Paříž

Po příjezdu do vysněné Paříže se u Louise brzy dostavilo vystřízlivění. Místo jejího manžela bylo velmi špatně placené, takže pár žil v chudé dělnické části Montmartru. Manželé měli peníze sotva na jídlo, jistě však ne na návštěvy oper a divadel, o kterých Louise od mládí snila. Louise nabízela své básně do novin, všude se ale setkávala s odmítnutím. Její první báseň byla otisknuta po šesti měsících snažení v nově vzniklém periodiku *L'artiste*. Peníze vydělané publikováním ale rychle utratila za oblečení, protože byla přesvědčena, že image autora je stejně důležitá jako jeho dílo. Díky doporučením od svých přátel z Provence také začala navštěvovat pařížské literární salóny. Aby se finančně osamostatnila od žárlivého manžela, vydává na jaro 1836

sbírku *Fleurs de Midi* (Květy jihu), která vyšla především díky houževnatosti a vytrvalosti s jakou obcházela nakladatele. Začíná také psát recenze knih, společenskou kroniku a krátké povídky do různých periodik. Díky Marii Orleánské⁹ se jí podařilo získat skromné stipendium pro začínající umělce, které jí a manželovi zajistilo lepší byt. Její manžel, který byl pro Louise jízdou do Paříže, se brzy ukázal spíše jako břemeno. Sám neúspěšný ve své profesi, přivydělávající si soukromým vyučováním, žárlil na manželčin úspěch, vadilo mu, že se věnuje svému psaní a vytrvalému navazování společenských kontaktů. Navíc byl své ženě nevěrný s jednou se svých žákyň, bývalou Byronovou milenkou, Teresou Guiccioli.

V roce 1839 se Louise Colet, na radu svého známého z Provence, zúčastnila literární soutěže vyhlašované každý rok Francouzskou akademií. Téma bylo „Museum ve Versailles“ a Louise se ho dozvěděla krátce před uzávěrkou. Přesto byla její báseň vybrána mezi padesáti osmi příspěvky jako nejlepší. Je pravděpodobné, že podíl na jejím vítězství měla i známost s jedním z nejvlivnějších porotců, sedmdesát tři let starým Népomuncène Lemercierem. Ten zřejmě proti pravidlům soutěže dovolil Louise, aby mu svou báseň přečetla, a ovlivněn její krásou a tíživou finanční situací se zasadil o vítězství její básně. Ta jí přinesla popularitu, peněžní odměnu a známosti v nejvyšších kruzích. Tradicí bylo, že vítěz soutěže osobně děkoval všem členům poroty. Tak se Colet seznámila s Victorem Cousinem, významným filosofem a stala se jeho milenkou. Cousin ji štědře podporoval v její tvorbě, přimlouval se za ni, dokonce i za jejího manžela. Díky němu se několikanásobně zvýšilo i její umělecké stipendium.

O dva roky později, v roce 1841, se Louise splnil její největší sen – mít vlastní populární literární salón. Setkání pořádala každý čtvrtek a mezi její pravidelné návštěvníky patřili především členové Francouzské akademie. Navíc vychází další básnická sbírka *Penserosa*. V tomto šťastném období Louise náhle zjišťuje, že čeká dítě, s největší pravděpodobností s Cousinem. Ten v té době zastával pozici ministra ve vládě, což pochopitelně vyvolalo skandál, neboť jejich vztah byl v té době již veřejným tajemstvím. S Cousinem pak měla ještě další dítě v roce 1843, to však zemřelo krátce po porodu. V této době navíc její manžel těžce onemocněl. Zároveň ale v témže roce Colet podruhé vyhrává cenu Francouzské akademie.

⁹ Vnučka posledního francouzského krále Ludvíka Filipa III.

1.4.2.1 Přátelé a milenci

I po narození dcery Henriette zůstává Colet vůdčí ženskou osobností francouzské poezie, jsouc obklopená četnými obdivovateli a přáteli, mezi které patřili známí umělci i zahraniční prominenti. S oblibou se stylizovala do role romantické múzy a štědře podporovala začínající umělce. Udržovala korespondenci s osobnostmi jako George Sand, Pierre–Jean de Béranger¹⁰, Juliette Récamier¹¹ nebo Victor Hugo, mezi návštěvníky jejího salónu patřili Marceline Desbordes–Valmore, Alexandre Dumas nebo Charles Baudelaire.

V červenci roku 1846 se Louise Colet při sezení pro sochaře Pradiera poprvé setkala s Gustavem Flaubertem. Jemu bylo v té době dvacet čtyři let a ještě nevydal žádnou knihu. Do Paříže přijel krátce po smrti své sestry s matkou a neteří, o které se musel starat. Právě díky obrazu své sestry, který si chtěl objednat u Pradiera, se seznámil s Louise Colet. Upravený přitažlivý mladík, nadšený pro romantismus, již tehdy známý svými milostnými dobrodružstvími, Louise zaujal a brzy se stali milenci. Jejich komplikovaný vztah trval osm let, do roku 1854. Během nich si vyměnili obrovské množství dopisů, z nichž se zachovaly jen jím psané dopisy adresované Louise. Flaubert, který se nikdy neoženil, vyhledával i během tohoto vztahu prostitutky. Přes množství Flaubertových afér (i homosexuálních) bývá období s Louise považováno za jediný opravdu vážný citový vztah, jaký kdy měl. Tento vztah ale rozhodně nebyl idylický. Hádky a konflikty byly na denním pořádku – kvůli rozdílným názorům na literaturu, politiku, Louisině feminismu, Flaubertovým nevěrám...

V roce 1847 mezi nimi došlo kvůli Flaubertově aféře s vyhlášenou pařížskou kráskou Louisou „Ludovicou“ Pradier k příšerné hádce. Flaubert prý dokonce dostal epileptický záchvat, jimž se mu dařilo již nějakou dobu vyhýbat. Později ještě krátce pokračovali v korespondenci, i ta ale v roce 1848 ustala. V dopisech z této doby Flaubert Louise vyká a oslovuje ji jako „starého přítele“. Louise sama měla během tohoto období několik milenců (s jedním – mladým polským imigrantem – měla v roce 1848 dítě, které ale také brzy zemřelo). Navíc Louise vážně onemocněl manžel, a přestože žili v posledních letech odděleně, před jeho smrtí se o něj oddaně starala. Krátce nato umírá

¹⁰ Ve své době považovaný za „národního básníka Francie“, proslulejšího než např. Hugo.

¹¹ Známa pařížská hostitelka, jejíž salón byl centrem pařížské vyšší společnosti, ale také intelektuální protinapoleonské opozice.

na cholery i její blízká přítelkyně Juliette Récamier. S Flaubertem se znovu setkali po jeho návratu z cest na Blízký východ v roce 1851. Dva týdny po tom, co Flaubert začíná psát *Paní Bovaryovou*, pro kterou byla Louise inspirací, svůj vztah obnovili. Následující dva roky patří k nejšťastnějším a umělecky nejplodnějším v Louisině životě.

Přesto to byla nakonec ona, kdo měl velký podíl definitivním konci tohoto vztahu. V roce 1852 se Colet krátce sblížila s Alfredem de Mussetem. Dvačtyřicetiletý básník byl sice napůl invalidní a vyhlížel zanedbaně, stále ho ale obklopovala aura slávy, která Colet tolik fascinovala. Musset se do ní zamiloval a takřka denně ji chodil navštěvovat. Jejich milenecký vztah trval jen krátce, ale i po jeho konci se intenzivně stýkali. Flaubert pravděpodobně tušil, že má soka, ale celou pravdu se nikdy nedozvěděl.

V roce 1853 se Flaubertovým blízkým přítelem a žákem stal Louis Bouihet. Přestože na něj Louise také zapůsobila, často ji před Flaubertem pomlouval. Ten v té době trpěl depresemi, měl pocit, že Louisiny city vůči němu chladnou a pomluvám ochotně naslouchal. Je dokonce možné, že Bouiheta podporoval v jeho vlastním krátkém románku s Louise. Příčinou dalších konfliktů byla také neustálá Flaubertova nechuť seznámit Louise se svou matkou, a především její nový milenec – spisovatel Alfred de Vigny. Vigny poprvé projevoval zájem o Louise již v roce 1846, v té době však začínal její vztah s Flaubertem. Na začátku roku 1854 byla ale situace pro Vignyho lepší. Byl to pravděpodobně Bouihet, kdo Flauberta o Louisině nové aféře informoval. V květnu 1854 došlo mezi partnery k velké hádce, jejíž hlavní příčinou byly zřejmě jeho neustálé návštěvy prostitutek. Potom se již nikdy nesetkali. Jenom jednou jej Louise zahlédla na recepci v roce 1863. Ke své dceři tehdy poznamenala: „Proboha ten je ohavný! Jenom se podívej, jak je teď ohavný!“

Poslední významnější aféra Louise Colet začala v roce 1856 s dalším slavným spisovatelem, Julesem Fleuryem, známějším pod pseudonymem „Champfleury“, a to ještě během pokračujícího vztahu s Vignym.

Mezi dlouholeté přátele Louise Colet patřil i jeden z nejslavnějších spisovatelů své doby, Victor Hugo. Hugo byl v roce 1851 nucen kvůli svým politickým názorům odejít do exilu na ostrov Guernsey nedaleko pobřeží Normandie. Jeho korespondence s Louise Colet začala v roce 1852. Její dopisy jej informovaly o dění v Paříži a poskytovaly mu útěchu v jeho izolaci.

1.4.3 Cesty

V pozdějších letech svého života se Colet stále více zajímala o politiku a její názory se radikalizovaly. Tento vývoj lze sledovat i v její literární tvorbě, kde opouští lyriku a upřednostňuje satiry.

Na konci padesátých let vrcholil v Itálii boj o sjednocení, vedený diplomatem Camillem Cavourem a partyzánských vůdcem Giuseppem Garibaldim. Louise Colet byla jedna z mnoha francouzských literátů, kteří odjeli do Itálie referovat o tamější situaci. Colet měla k Itálii blízký vztah, protože její otec strávil prvních dvacet let svého života v Neapoli a svou dceru naučil plynule italsky. Další příčinou jejího zájmu o dění v Itálii bylo její setkání s Giuseppem Mazzinim, jedním z vůdců bojů za sjednocení. Ten žil v exilu v Londýně a udržoval styky s liberální evropskou inteligencí.

Do Itálie Louise přijela v zimě 1859. Navštívila Neapol, Milán, Benátky, Řím i Vatikán. Se zájmem sledovala události revoluce, dokonce se setkala s ministerským předsedou Cavourem. O svých zážitcích z Itálie píše nakonec čtyřdílnou knihu *L'Italie des Italiens*. Kromě revolučních událostí popisuje Colet i historické památky a kostely. Do Paříže se vrátila na jaře 1861, ale poté, co dokončila práci na posledním dílu *L'Italie des Italiens*, odcestovala v letech 1864–1867 zpět do Itálie. Tentokrát se její zájem obrátil k církvi. Začala pracovat na satirickém díle *Les Derniers Abbés*. Dokonce i Victor Hugo ji od této práce odrazoval, když jí psal: „Francie vypadá méně a méně jako republika, nemůžeš čekat, že vydavatelé podpoří takovou knihu.“

V roce 1869 došlo ke slavnostnímu otevření Suezského průplavu. Paříž byla touto událostí nadšená a Louise Colet byla požádána známým pařížským deníkem *Le Siècle*, aby o této události napsala zprávu. Náročná výprava do Egypta byla velkou zátěží pro její zdraví. Na zpáteční cestě se pak Louise dozvěděla o revolučních událostech v Paříži. Na rozdíl od většiny inteligence, která z Paříže prchala, se tam rozhodla vrátit.

1.4.3.1 Henriette

Stejně jako tři další významné spisovatelky, které obdivovala – Madame de Sévigné, George Sand a Marie D'Agoult – měla i Louise Colet nesmírně složitý vztah se svou dcerou. Henriettino dětství muselo být komplikované – střídání internátních škol a mezitím pobyty u matky, pokaždé s jiným z jejích milenců. Po své matce navíc zdědila divoký temperament, proto se nelze divit, že v období dospívání s ní měla časté

spory, kdy se stavěla proti všem matčiným postojům a ideálům. A vzhledem k nevyrovnanému dětství se nelze ani divit, že z ní vyrostl úplný opak její matky – spořádaná a konzervativní manželka, matka a katolička.

Během prvního Louisina pobytu v Itálii v roce 1860 se k ní Henriette připojila. V té době jí bylo dvacet let, byla vysoká, štíhlá a bledá, ale hezká, inteligentní a kurážná dívka. Po dobu, kdy byla její matka v Itálii, žila Henriette u své tety Sidonie, zapřísáhlé katoličky. Přestože Sidonie se o Henriette starala dobře a zjevně o ni měla zájem, Louise ji nikdy neměla příliš ráda a považovala ji za příčinu zhoršení vztahů s Henriette. Podle Sidonie měl zase Louisin neuspořádaný život negativní vliv na Henriette, a proto navrhla, aby byla umístěna do klášterní školy. Se souhlasem Victora Cousina, jemuž skromný příspěvek na Henriettino vzdělání zajistil rozhodující hlas, byla Henriette v roce 1862 umístěna do klášterní školy benediktýnek ve Verneuil v Normandii. Louise, která byla v té době již rok v Paříži a dokončovala práci na *L'Italie des Italiens*, s umístěním dcery do klášterní školy rozhodně nesouhlasila. Plánovala, že se k ní dcera na druhé cestě do Itálie připojí.

To však Henriette odmítla. Vyhovovala jí tetina péče, a zatímco matčin životní styl zavrhovala, ztotožňovala se s poklidným a konformním životem ostatního příbuzenstva. Její dopisy z této doby postrádají bystrý intelekt, kterým v raném mládí oplývala. Po třech letech klášterního života se provdala za Émile Bissieua, o dvanáct let staršího, zajištěného lékaře z místní významné katolické rodiny. Louise, v té době na cestě do Itálie, se svatby nezúčastnila. Přestože později došlo ke zlepšení jejich vztahů (druhé Henriettino dítě bylo pojmenováno Louise), opravdu blízké si již matka s dcerou nikdy nebyly. Louise Henriettu občas navštěvovala, jejich názory a postoje však byly natolik rozdílné, že spolu nikdy nenašly společnou řeč a Louise tyto návštěvy raději vždy brzy ukončila.

1.4.4 Pozdější život

Louise Colet strávila období revoluce v Paříži, přestože to pro ni vzhledem ke zhoršujícímu se zdravotnímu stavu bylo nejen nebezpečné, ale i značně nepohodlné. Jako zapřísáhlá liberálka podporovala Komunardy. Vzhledem ke své neustálé tíživé finanční situaci se snažila i nadále psát a vydávat knihy. Rozprodala i některý svůj majetek a žila raději v hotelu. V posledních letech svého života žila Colet stále více osaměle, mnozí její přátelé zemřeli, nebo se s nimi názorově rozešla. Přesto se snažila

nerezignovat, podporovala mladé umělce a zajímala se o politické dění. Zemřela 8. března 1876 v pařížském bytě své dcery. I přes své výslovné přání byla pohřbena s křesťanským obřadem.

1.4.5 Dílo

Louise Colet byla plodná autorka. Za svůj život vydala víc než 40 titulů – sbírek básní, satir, zápisů z cest, románů i překladů. První básně psala Louise již v období dospívání, kdy snila, že se dostane do Paříže a stane se spisovatelkou. A díky své houževnatosti a vytrvalosti dosáhla všeho, co si zámerala. První sbírka – *Fluets du Midi* (Květy jihu) – byla vydaná v roce 1836 za peníze vydělané příspěvky do časopisů a periodik. Obsahuje zredigované básně psané během mládí v Provence. V roce 1839 získává za báseň *Le Musée de Versailles* cenu Francouzské akademie. Vyhrává ji pak ještě třikrát, v letech 1843, 1852 a v roce 1854. V následujících dvou letech vydává druhou sbírku básní *Penserosa*, jednoaktovou komedii ve verších *La Jeunesse de Goethe* (Goethovo mládí) a historické *Les Funérailles de Napoléon* (Pohřeb Napoleona).

Název *Penserosa* navrhl Cousin, protože mu její básně připomínaly báseň *Penseroso* od Johna Milтона. Sbírec se dostalo pozitivní přijetí, významný kritik Sainte-Beuve ji označil za *elegantní a oslnivou sbírku, která autorce slibuje význačné postavení mezi našimi múzami. Je nemožné popřít harmonii v jejích verších – jejich pevný tvar, šíří a zvukový dotek*. V zájmu objektivity je ale nutné uvést, že Sainte-Beuve se právě snažil o své zvolení do Francouzské akademie, o čemž měl do značné míry rozhodnout hlas Victora Cousina.

V aktivní tvorbě pokračovala Colet i nadále. Během čtyřicátých let vydává další výběry básní, jednak lyrické a romantické (*Les Chants des vaincus* – Písně poražených), jednak další politické a historické básně (*Réveil de la Pologne* – Obrození Polska, *Les Grands jours de la République* – Velké dny republiky). V roce 1844 také vychází její překlad vybraných prací Tommasa Campanelly. V padesátých letech vychází jen dvě další lyrické básnické sbírky: 1852 – *Ce qui est dans le cœur des femmes* (Co je v ženském srdci), 1854 – *Ce qu'on rêve en aimant* (Jsme lásky sen).

Zvláštní kapitolu díla Louise Colet tvoří její zápisky z cest. Výsledkem pobytu v Itálii jsou knihy *Naples sous Garibaldi*, *souvenirs de la guerre de l'indépendance* (Garibaldi v Neapoli, vzpomínky z války za nezávislost), čtyřdílné *L'Italie des Italiens* (Itálie

Italů) a zuřivě antiklerikánské *Les Derniers abbés, mœurs religieuses d'Italie* (Poslední opat, náboženské zvyky Itálie).

Dalšími cestopisnými díly jsou *Promenade en Hollande* (Procházka po Holandsku), *Pèlerinage à Versailles et Trianon* (Pout' po Versailles a Trianonu), *Les Derniers marquis. Deux mois aux Pyrénées* (Poslední markýz. Dva měsíce v Pyrenejích) a *Les Pays lumineux. Voyage en Orient* (Jasná země. Cesta na východ).

Výjimečné dílo představuje román *Lui* (On), vydaný v roce 1860. Jedná se o dobře vystavěný, originální pohled na pařížskou inteligenci v polovině století. V době svého vydání sklídl velký úspěch, navíc pro pařížskou vyšší společnost nebylo problémem odhalit, kdo se skrývá za jmény postav. Hlavní dějovou linií tvoří milostný trojúhelník Colet – Musset – Flaubert. Vypravěčka, mladá vdova Marquise Stéphanie de Rostan, se ocitne mezi dvěma muži – zhýralým mladým básníkem Albertem de Lincelem (Musset) a odměřeným, necitlivým spisovatelem Léonce (Flaubert). Vedlejší dějovou linií, odehrávající se většinou v Benátkách ve třicátých letech, tvoří vyprávění Lincela o jeho bývalé milence Antonii Beck (George Sand). Postava Stéphanie je podobně jako Louise samoživitelkou a vydělává si překlady knih. Celá kniha se točí kolem postavy Léonce, který se osobně v knize nikdy neobjeví, ale je hlavním tématem rozhovorů ostatních postav. Je to neznámý génius, který pracuje na své knize a na Stéphanii si vzpomene, jenom pokud úspěšně dokončí kapitolu. Stéphanie si sice uvědomuje, že mladý Lincel ji miluje, je ale fascinována Léonceovým géniem. Část, kde vystupuje Antonia Beck, ukazuje jiné pojetí mužské a ženské role, než je běžné pro literaturu své doby¹². Antonia Beck je vylíčena jako opravdový umělec, oddaný své práci, zatímco Lincel je krasavec bez jakékoli vůle k práci, který považuje život za nekonečný večírek. Název *Lui*, tedy „On“ má zahrnovat nejen postavy vylíčené v knize, ale všechny slabé, vykořisťující muže, se kterými musí ženy–spisovatelky bojovat.

Louise Colet aktivně přispívala do různých periodik: *La Presse*, *Le Siècle*, *Le Monde illustré*, *La Revue de mode*, *Les Modes parisiennes*, *Le Moniteur universel*, *Le Messenger de Paris*.

¹² Tvrdě pracující muž versus lehkovážná žena.

2 Překlady básní

Nuže, již se mi rozezvuč,
promluv, ó božská loutno!

Ó pospěšte nyní sem,
Charitky jemné a krásnovlasé Múzy!

Charitky čisté, růžovolokté,
pospěšte sem, ó dcery Diovy!

Spějte sem, ó Múzy,
ze zlatého sídla.....

Múzy, jež mě váženou učinily,
davše mi svá díla

a ty sama přijď, ó Kalliopo.....¹³

¹³ SAPFÓ. *Písně z Lesbu*. Praha: Československý spisovatel, 1978. ISBN: 22-054-78.

2.1 Renée Vivien

Chanson pour elle

L'orgueil endolori's obstine
A travestir ton coeur lassé,
Ténébreux comme la morphine
Et la mystère du passé.

Tu récites les beaux mensonges
Comme on récite les beaux vers.
L'ombre répand de mauvais songes
Sur tes yeux d'archange pervers.

Tes bijoux sont des orchidées
Qui se fanent sous tes regards
Et les miroitantes idées
Plus hypocrites quo les fards.

Tes prunelles inextinguibles
Brevent la flamme e tle soleil...
Et les Présences Invisibles
Rôdent autour de ton sommeil.

*Le Vénus des aveugles*¹⁴

¹⁴ Název uvedený pod každou originální básní ve francouzštině je obvykle název sbírky, ve kterém byla tato báseň poprvé publikována. Sama jsem všechny podklady čerpala ze souhrnné antologie *French women poets of nine centuries* (Norman R. Shapiro), ze sbírky *To speak, to tell you?* (A.–C. Odile) a ze sbírky *At the sweet hour of hand in hand* od Renée Vivien, popř. z jejího francouzského originálu *À l'heure des mains jointes*, které uvádím v seznamu použité literatury. Výjimku tvoří spisovatelka Louise Michel, jejíž dílo je poměrně nespořádané a v jejímž případě N. R. Shapiro čerpal z knihy *A travers la vie at la mort*, tedy souhrnného vydání její poezie z roku 2001, editovaného Danielem Armogathem. Ten knihu rozčlenil do několika částí podle období, kdy byla báseň napsána, a názvy těchto období uvádím pod originály básní. Z čtyř výše zmíněných knih také pochází originální francouzské básně a jejich anglické překlady. České překlady jsou pořizované mnou.

Song for her

Your wounded pride, obstinately,
Disguises your dour heart, downcast
In morphine–shadowed mystery,
Dark as the secrets of the past.

You speak you lies – beautiful lies –
And some speak verse of beauty rare.
Shade spreads with fearsome dreams your eyes
Archangel’s eyes, perversely fair.

Your gems are orchids that, before
Your gaze, like shimmering thoughts, begin
To fade – thoughts hypocritic, more
False than the rouge that tints your skin.

Unquenchable, your glances vie
With sun and flame... And, without number,
Those of the Life Unseen, draw nigh
To prowl about you as you slumber.

Píseň pro ni

Tvá raněná pýcha, umíněná
srdce chladné halí v stín
morfiového mysteria
jak minulosti temný hřích.

Říkáš své lži – krásné lži –
tak jako krásné verše, však
zvráceného archanděla oči
halí noční můry temný mrak.

Tvé klenoty jsou jako orchideje
vadnou, když se na ně podíváš
Třpytivé smyšlenky – myšlenky farizeje
falešnější než růž, jež barví tvou tvář.

Neuhasitelný, tvůj pohled soutěží
se Sluncem a plamenů žářem
Neviditelné bytosti nocí se plíží
a zatímco spíš, slídí kolem.

Où donc irai-je?

Nul flot ne bouge, nul rameau ne se balance...
Le gris se fait plus gris, le noir se fait plus noir,
Et le chant des oiseaux ne vaut pas le silence...
Où donc irai-je, avec mon cœur, par ce beau soir?

Dans le ciel du couchant triomphal, les nuages
Roulent, lourds et dorés comme des chariots...
Je suis lasse des jours, des voix et des visages
Et des pleurs refoulés et des muets sanglots...

Toi qui ressembles aux royales amoureuses,
Revis auprès de moi les bonheurs efficients...
A l'avenir chargé de ses roses fiévreuses
Je préfère la pourpre et l'or des temps passés...

Soyons lentes, parmi les choses trop hâtives...
Il ne faut rien chercher... Il ne faut rien vouloir...
Allons en pleine mer, sans aborder aux rives...
Me suivras-tu, vers l'infini, par ce beau soir?...

A l'heure des mains jointes

Where then will I go?

No movement of the waters, no swaying of the boughs...
The gray becomes more gray, the night a deeper black,
And the song of birds cannot equal the silence...
Where then can I go, with my heart, this beautiful evening?

In the sky with its triumphant sunset, the clouds
Roll by, heavy and golden like chariots...
I am weary of the day, tired of voices and faces
And the repressed tears and noiseless sobs...

You who with your resemblance to royal lovers,
Relieve at my side to faded joys...
To the future charged with feverish roses
I prefer the purple and gold of times past...

Let us go slow, among things to hasty...
One must not search...one must not desire...
Let's go with the full tide, without returning to shore...
Will you follow me, toward infinity, this beautiful evening?...

Kam půjdu?

Žádné vlny na hladině, žádné pohupující se větve
Šedá je ještě šedší, noc temnější,
a ptačí zpěv nedokáže vyvážit ticho...
Kam vezmu své srdce v tento krásný večer?

Na nebi mraky plynou, vítězným slunce západem
ozářené, těžké a zlaté jako vozy
Nudí mě dny, unavují mě hlasy a tváře
a potlačovaný pláč a bezhlesné vzlyky...

Ty, tak podobná královským milencům
úlevu ve vybledlých radostech najdeš po mém boku
Před budoucností naplněnou horečnými růžemi
dám přednost fialové a zlaté minulosti...

Pojďme pomalu, pryč od spěchu
člověk nesmí hledat... člověk nesmí toužit
nechme se unášet proudem, bez návratu na břeh...
V tento krásný večer, půjdeš se mnou k nekonečnu?...

Viens, déesse de Kupros...

Viens, Déesse de Kupros, et verse délicatement,
dans les coupes d'or le nectar mêlé de joies

Psappha

Mon orgueil n'a connu que le blâme et l'affront,
Et l'Impossible gloire au loin rit et chatoie...
Puisque le noir laurier ne ceindra point mon front,
Remplis la coupe d'or et verse-moi la joie!

Je me couronnerai de pampre, vers le soir.
Grâce au vin bienfaisant qui chante dans les moelles,
Je me verrai marcher vers l'azur et m'asseoir
Parmi les Dieux, devant le festin des étoiles.

Verse le vin de Chypre et le vin de Lesbos,
Dont la chaude langueur sourit et s'insinue,
Et, rheure étant sacrée au roux Dionysos,
Prends le thyrses odorant et danse, ardente et nue,

Je bois Tété, le chant des cigales, les fruits.
Les fleurs et le soleil dans le creux de l'amphore;
Car la nuit du festin est brève entre les nuits
Et le pampre divin se flétrit dès l'aurore.

A l'heure des mains jointes

Come, goddess of Kupros...

Come, goddess of Kupros, and delicately pour
in the gold cups nectar mixed with joy

Sappho

My pride has known only reproach and insult,
Inaccessible glory laughs and teases from afar...
Since the black laurel will never gird my brow,
Fill the cup and pour come joy!

I will crown myself with vines, toward dusk.
Thanks to the gracious wine that sings in the marrow,
I will see myself walk toward the blue and be seated
Among the Gods, before a banquet of stars.

Pour the wine of Cyprus, and the wine of Lesbos,
Whose hot languor smiles and insinuates itself,
And, the hour being sacred to the red Dionysus,
Take the fragment lilac and dance, fiery and nude.

I drink of summer, the song of cicadas and fruits,
The flowers and the sun in the hollow of the amphora;
For the festive night is brief among nights
And the divine branch of the wine wilts with the dawn.

Pojď, bohyně z Kypru...

Pojď, bohyně z Kypru, a nalij ladně
do zlatých pohárů nektar smíchaný s radostí
Sapfó

Má pýcha zná jen výčitky a urážky
Nedosažitelná sláva se mi z dálky vysmívá
Když tedy vavříin nikdy mé čelo neozdobí
Ať naplní můj pohár a radost mi nalívá.

Za soumraku nasadím z vinné révy korunu
Díky vínu, bobulím, jež vlídně zpívají
Budu kráčet vstříc modři a pak usednu
mezi Bohy, k hostině s hvězdami.

Nalij mi vína z Kypru a vína z Lesbu,
jejichž horká otupělost se směje a plíží
A, v hodině zasvěcené rudému Dionýsu
vezmi sladkou lilii a ohnivá a nahá tančí.

Piji léto, píseň ovoce a cikád
v amfoře skryté květy a slunce
Protože vzácná je noc zábav
a božská větev vína s úsvitem vadne.

Épitaphe

Doucement tu passas du sommeil à la mort,
De la nuit à la tombe et du rêve au silence,
Comme s'évanouit le sanglot d'un accord
Dans l'air d'un soir d'été qui meurt de somnolence
Au fond du Crépuscule où sombrent les couleurs,
Où le monde pâlit sous les cendres du rêve,
Tu sembles écouter le reflux de la sève
Et l'avril musical qui fait chanter les fleurs
Le velours de la terre aux caresses muettes
T'enserme, et sur ton front pleurent les violettes.

Cendres et poussières

Epitaph

Gently, you passed from sleep to death, from night
To tomb, from dream to silence, like a sighing
Chord in a summer evening's waning light,
Somnolent in the air, vanishing, dying...
Deep in the Twilight colors, darkening
Where fades the world, beneath dream's ashes burning,
You seem to listen to the sap's returning,
And April's voice, that sets the flowers to sing.
Earth wraps you in her mute velvet caress,
And on your brow weeps violets' tenderness.

Epitaf

Zvolna, ze spánku do smrti jsi přešla
z noci do hrobu, do ticha ze snu
jako vzlyk, jenž zní za letního večera
ospalý a slábnoucí ve větru
Hluboko v temných barvách stmívání,
kde bledne svět pod popelem sna,
ty slyšíš mízu a hlasy Dubna,
jež květiny všechny zpěvem rozezní
A země tě zachytí v objetí němém
a fialka zapláče na čele tvém.

Tato báseň vyšla roku 1902 ve sbírce Cendres et poussières (Prach a popel), za kterou Renée Vivien sklídila chválu kritiky. Motiv smrti se v jejích básních vyskytuje takřka neustále. Jednou z příčin posedlosti tímto motivem byla smrt Violet Shillito v roce 1901. Violet Shillito byla přítelkyně z dětství, kterou Vivien dlouho platonicky milovala a s jejíž smrtí se nikdy nesmířila. Proto se i slovo „violette“ – fialka často objevuje v jejích básních (viz. Spánek str. 59).

Chanson

Du ciel poli comme un miroir
Pleuvent les langueurs enflammées,
Et nous suivons, au coeur du soir,
L'irréel essor des fumées.

J'adore tes gestes meurtris
Et tes prunelles embrumées...
Tu regrettes... Dans tes yeux gris
Passent et meurent des fumées...

Song

From the sky, mirror-polished, light
Rains down its languorous flames, and we
Gaze, in the heart of falling night,
As wisps of smoke rise hazily.

I love your gestures, passion-bruised,
Your glances that dim mist evoke...
You languish... In your eyes, infused
With gray, rise, die the wisps of smoke...

Evocations

Píseň

Z vyleštěného zrcadla oblohy
světlo prší své ospalé plameny a my
se díváme, v srdci padající noci,
na oblak dýmu, jak zvedá se a mizí.

Miluji tvá zraněná gesta, tvé pohledy,
jako mlha, jež vytrácí se do neznáma
Lituješ... šed' zastřela tvé oči
vidím v nich mrak kouře umírat...

Sommeil

O Sommeil, ô Mort tiède, ô musique muette!
Ton visage s'incline, éternellement las,
Et le songe fleurit, à l'ombre de tes pas,
Ainsi qu'une nocturne et sombre violette.

Les parfumes établis et les astres décrus
Revivent dans tes mains aux pâles transparences,
Evocateur d'espairs et vainquer de souffrances
Qui nous rends la beauté des êtres disparus.

Cendres et poussières

Sleep

O Sleep, O tepid Death, mute melody!
You face, forever weary, nods to us
And, like night-blooming violets, tenebrous
Dreams blossom in your shadows, gloomily.

In your translucent hands the live once more
Fragrances past and stars long on the wane,
You who revive our hopes, conquer our pain,
Bring back the beauty of those gone before.

Spánek

Spánku, vlašná smrti, nemá melodie!
Tvoje tvář, stále znavená, na nás kyne
A jako fialky, jež jenom v noci kvetou
tajemné sny v stínech tvých teď rostou.

V tvých průzračných rukou ještě jednou ožijí
Blednoucí hvězdy a vůně dnů dávno minulých
Ty přemůžeš naše bolesti a naděje vzkřísíš,
krásu těch, kteří odešli, nám navrátíš.

2.2 Sabine Sicaud

La chanson du petit caillou

On le croit silencieux; moi je sais qu'il chante.
Il chante, au bord du chemin, sa chanson de petit caillou.
Mais comme il chante a voix basse, les hommes, d'ordinaire,
n'en savent rien.
A-t-il appris dans la rivière, ou sur la barrage du ruisseau,
les secrets de l'eau qui court ? A-t-il appris le long de la
route, les secrets des êtres qui passent?

Poèmes d'enfant

The Little Pebble's Song

They think he's silent. Me, I know he's singing,
Singing beside the path his little pebble song.
But since he sings so softly, people really
have no idea...
Did he learn in the stream, or on the brooklets' dam,
the flowing waters' secrets? Or did he learn, along
the road, the secrets of creatures passing by?

Píseň oblázku

Oni si myslí, že mlčí; já vím, že zpívá.
Zpívá vedle pěšiny svou píseň malého oblázku.
Ale protože zpívá jen opravdu lehounce, lidé
nic netuší.
Zjistil snad, v potůčku či na hrázi
tajemství plynoucích vod? A nebo u cesty,
tajemství stvoření, která ho míjejí?

La Châtaigne

Peut-être un hérisson qui vient de naître?
Dans la mer, ce serait un oursin, pas bien gros...
Ici, la boule d'un chardon – peut-être –
Ou le pompon sournois d'une bardane
Ou d'un cactus? Mais non, dans le bois qui se fane,
Dans le bois sans piquants, moussu, discret et clos,
Cette chose a roulé subitement, d'en haut,
Comme un défi... parmi les feuilles qui se fanent.
...

Poèmes d'enfant

The Chestnut

Perhaps a hedgehog, newly born? Maybe...
Or in the sea, an urchin, rather small...
But here, a clump of thistle? Possibly
A burdock's sneaky little sphere? A ball
Of cactus?... No! None of them! Not at all!
This object, in the forest's velvety,
Mossy expanse of leaves discreetly dying
Fell from on high, rolled suddenly, them, lying
Still, seemed to twit the fading greenery.
...

Kaštan

Že by ježeček, čerstvě narozený? Nebo...
v moři, ježek mořský, malý vcelku...
Ale tady, chomáč bodláčí? Podle všeho
plíživá kulička lopouchu?
Kulatý kaktus? Ne, nic z toho! Ani trochu!
Tato věc v sametovém lesním mechu;
kolem listí, co potichu umírá
spadla z výšky, kutálela se, naráz leží, klidná
jako výzva tomu vadnoucímú listu.

...

Le chemin du roseau

Puis j'ai rencontré le roseau
le roseau vert qui dit: "Je plie et ne romps pas."
Les plieds dans l'eau,
il se courbait si bas
que ses rubans encombraient le ruisseau.
Il avait oublié son âme de pipeau.

Son front vert saluait, saluait sans relâche,
son dos se balançait comme un dos de serpent
et jamais le soleil ne le voyait en face.

Il disant aux pipas :
"Je plie et ne romps pas, je plie et ne romps pas."
enfin, ce qu'il disait au chêne
de Monsieur Jean de la Fontaine.

Et l'âne qui broutait l'a brouté tout de même.

Les Poèmes de Sabine Sicaud

The reed's path

And then I happened on the reed –
Young, green – a reed that said: “You know,
I bend, but never break...” So low
he bowed, feet in the water, that, indeed
his ribbons tousled and got tangled.
And his reed soul forgotten, there he dangled...

His green brow nodded, nodded, never ending,
and, like a snake, his back, crooking and bending,
turned from the sun, who never saw his face.

He told the toads: “You know... You know...
I bend but never break...” Ah so...
Saying what once he told to oak, again –
the oak of Monsieur de la Fontaine.

Grazing, the ass grazed on him nonetheless.

/

Cesta rákosí

A tehdy jsem potkala rákos, mladý a zelený
a rákos řekl: „Víš, já se sehnu
ale nikdy nezlomím...“ A opravdu
má nohy ve vodě, tak nízko skloněný
stužky má rozčuchané a zamotané
tak tam visí, jeho rákosovou duší zapomenuté.

Jeho zelené čelo bez ustání pokyvuje,
a jako had, otáčí se od slunce,
jež nikdy nezahlédlo jeho tvář, ohnutá záda mu nastavuje.

Povídá ropuše: „Víš co, já se ohnu,
ale nikdy nezlomím...“ Aha, chápu...
ještě jednou to všechno říká,
tentokrát dubu pana La Fontaina.

Tak jako tak...oslík se na něm napásl.

Cesta rákosí je část delšího celku – Cesta stromů, která obsahuje celkem pět básní, z nichž každá vypráví o jednom stromu (cedr, dub, jilm, jalovec a poslední právě rákos). Poslední větou skladby je „Nepotkala jsem baobab“. Sabine báseň vtipně zakončuje zmínkou o exotickém stromu, rostoucím převážně v Africe a který později zviditelnil Saint-Exupéry v díle Malý princ. Tato dlouhá báseň vyšla poprvé také až v roce 1958 ve sbírce Les Poèmes de Sabine Sicaud. Patří mezi 18 básní této autorky, v jejichž názvu se vyskytuje slovo cesta (v originále chemin), které souvisí s tématem cesty nebo úniku. „Dub pana La Fontaina“ odkazuje na populární bajku „Dub a rákos“ zmíněného autora. V bajce se dub povyšuje nad rákos, že zatímco „hrdé moje čelo jako skála zadrží paprsky slunce a odolá lijavci i bouři, i bleskům vzdoruje.“, rákos „motýla sotva unese“. Na to rákos reaguje tím, že jeho sice vítr až k zemi ohne, ale nikdy nezlomí. Když to dořekne, zvedne se strašlivý vichr a dub vyvrátí.

Le chemin de l'amour

Amour, mon cher Amour, je te sais près de moi
Avec ton beau visage.
Si tu changes de nom, d'accent, de coeur et d'âge,
Ton visage du moins ne me trompera pas.
Les yeux de ton visage, Amour, ont près de moi
La clarté patiente des étoiles.
De la nuit, de la mer, des îles sans escales,
Je ne crains rien si tu m'as reconnue.
Mon Amour, de bien loin, pour toi, je suis venue
Peut-être. Et nous irons Dieu sait où maintenant?
Depuis quand cherchais-tu mon ombre évanouie?
Quand t'avais-je perdu? Dans quelle vie?
Et qu'oserait le ciel contre nous maintenant?

Les Poèmes de Sabine Sicaud

The Path of Love

Love, dearest Love, I know you're next to me,
So fair in face. You may
Change your name, age, your heart, the way
You speak...But your face cannot faithless be.
Those eyes that light your face, Love, next to me,
Shine patient as the stars. If you but nod,
I fear no night, vast seas bleak isles... For you
I've come, Love, from afar, perhaps. Whereto
Do we go now, we two? Good God,
Who knows? How long have you been searching now
To find my shadow, vanished in thin air?
When did I lose you, Love? In what life? Where?
And how can heaven dare to undo us now?

Cesta lásky

Lásko, nejdražší lásko, vím, že vedle mne jsi
Tak nádherná. I když změníš
své jméno, věk, srdce, to, jak mluvíš,
ale tvoje tvář, v té se pořád zračí city.
Oči rozjasní tvou tvář, lásko, když vedle mne jsi
Trpělivé jako hvězdy, ty oči září
Když kývneš, nebojím se noci, obrovských moří
ni černých ostrovů. Jen pro tebe jsem z dalek přišla,
kdo ví. Kam teď půjdeme? Dobrý bože, kdo ví?
Jak dlouho jsi hledala můj stín, mizející
ve větru? Kde jsem ztratila lásko tě,
Kdy, ve kterém životě?
A jak se nebe opovažuje, že nás teď rozdělí?

Le Chemin de crève-cœur

Un seul cœur? Impossible
Si c'est par lui qu'on souffre et que l'on est heureux.
On dit: cœur douloureux,
Cœur torturé, cœur en lambeaux –
Puis: joyeux et léger comme un oiseau des Iles,
Un cœur si grand, si lourd, si gros
Qu'il n'y a plus de place
Pour rien d'autre que lui dans notre corps humain.
Puis évadé, baigné d'une grâce divine?
Un cœur si plein
De tout le sang du monde et ne gardant la trace
Que d'une cicatrice fine qui s'efface?
Impossible! Il me faut plusieurs cœurs.
Le même ne peut pas oublier dans la joie
Tout ce qu'il a connu de détresse une fois
– Une fois ou plusieurs, chaque fois pour toujours –
Mon cœur se souviendrait qu'il fut un cœur trop lourd
Et ne serait jamais un cœur neuf, sans patrie,
Sans bagage à porter de vie en vie.

Les Poèmes de Sabine Sicaud

The Heartbreak Path

One heart? Just one? Oh, that can't be,
If it gives us both joy and bitterness.
We speak about "a heart distress".
"Heart, sore with pain and misery",
"Shattered, tattered heart..." But then, no less,
We say that it's light as a feather,
Gay as an Island bird! We can't choose whether
It's huge, weighty load that leaves no space
Whatever for the body's other parts
Only the heart's—
Or something free as air and bathed in grace?
Heart full of all the world's blood, with a trace
Of a thin scar that time erases?... No!
One heart? Just one? Oh, that can't be! And, though
Joys come and go, the joys of one alone
Cannot dispel the woe that it has known —
Once or forever! Nor can one heart be
Made new, or shun its endless destiny,
From life to life, free of what it has sown.

Cesta zlomeného srdce

Jedno srdce? Jenom jedno? Nemožné,
když dává najednou radost i hoře
Mluvíme o „trápení srdce“.
„Srdce, utrpením a bídou bolestné“,
„Zlomené, rozervané srdce...“ ale, a ne méně říkáme,
že je lehké jako pírko, veselé jako pták z ostrovů!
Nemůžeme si snad vybrat,
zda je to obrovské těžké břemeno,
které nenechává již místo pro tělo
jenom samo pro sebe
nebo něco svobodného jak vítr, koupající se v kráse?
Srdce plné vší krví světa, se známkou
tenké jizvy, kterou čas vymaže?... Ne!
Jedno srdce? Jenom jedno? Nemožné! A i když
radosti přicházejí a odcházejí, radosti jsou to,
co nemůže rozptýlit hoře, které jednou bylo –
jednou, nebo navždy! Ani se nedá srdce předělat,
nemůže svému nekonečnému osudu utíkat,
od života k životu, osvobozené od toho, co zasel.

Médecins

Ne cherchez donc pas dans vos livres!
Est-il si compliqué de vivre?
Quel mal ils m'auront fait, ces tristes médecins...
Je ne dis pas que ce soit à dessein
Et l'on n'est pas toujours exprès des assassins;
Mais tant de drogues, de piqûres,
Et si peu de savoir? Ils me tueront, c'est clair.

Me laisser tant souffrir, souffrir tout un hiver,
Pour jouer ensuite aux Augures!

Je les vois en bouchers me palper tour à tour,
Puis s'enfermer d'un air sinistre—
Conseil de guerre? de ministres?
Concile? Ou, verrous clos, sous l'abat-jour,
La conspiration de mélo, dans la cave?
Je rirais bien, si ce n'était beaucoup plus grave.
Mais il s'agit de moi qui ne sais rien
Et de ces gens à qui, dirait-on, j'appartiens,
Parce qu'ils font semblant de savoir quelque chose.

Bouchut en sait mille fois plus, hélas!
Mon vieux Bouchut qui prend son herbe et se la dose
Et toujours se guérit des misères qu'il a
Sans en chercher la cause...

Vieux Bouchut, vieux Bouchut, dans ton bain de soleil,
Tu te moques de leurs remèdes!
Ton ventre est chaud, ton petit nez vermeil.
Tu me suffis, Bouchut. Viens à mon aide...

Les Poèmes de Sabine Sicaud

Doctors

Don't look for answers in your books!
Is living as hard as it looks?
What harm these sad-faced doctors will have done me!
It's not on purpose that they'll run me
Into the ground. If only they would shun me
With all their medicines, and drugs and shots.
And yet, so little knowledge! Killers kill
Sometimes by chance. With me, that's how they will...

To let me suffer, only draw lots
After a wintertime of suffering!

I see them, one by one, examining
And poking me, like butchers, then
Hiding away to frown and fret—
Council of war? The cabinet?
Conspiracy? Or, then again,
Some somber melodrama played at night
Behind locked doors in cellar's shadowed light?
I'd laugh if it weren't serious! But when
I realize it's me, that I belong
To them, and that they are wrong... All of them, wrong...

My old Bouchut's thousand times more clever,
Taking his dose of catnip for whatever
Comes along, pains him, ails him, goes awry
And never knowing how and why...

Bouchut, Bouchut, old friend! Lazing out in the sun...
You meow you scorn for all their remedies!
Warm belly, pink snout... Little one,
You're all I need, Bouchut. Come, help me, please...

Doktoři

Nehledejte odpovědi v knihách!
Je život tak těžký, jak vypadá?
Jak mi tihle doktoři se smutnými tvářemi ještě uškodí!
Snaží se, ale stejně neuspějí
Kdyby se mi raději vyhýbali
se všemi jejich léky a injekcemi.
A stejně, tak málo toho vědí! Vrazi zabíjejí
někdy náhodou. Se mnou to tak taky udělají...

Že budu trpět losem určují,
po zimě plné utrpení.

Vidím je, jednoho za druhým, jak mě vyšetřují
a šťouchají do mě, jako řezníci a potom
skrývají se mračí a rozumují
Válečná porada? Jednání vlády?
Spiknutí? Ach, už zase
Další vážné noční melodrama
ve sklepě, za zamknutými dveřmi, se ztlumenými světly?
Smála bych se, kdyby to nemysleli vážně.
Ale když si uvědomím,
že jde o mě, že jim jsem vydaná na milost
a že se mýlí... Oni všichni, se mýlí...

Můj Bouchut, ten je tisíckrát chytřejší!
Vezme si svou šantu, když si něco udělá
ublíží si, poraní se, onemocní
A nikdy nepřemýšlí, proč vlastně to tak je...

Bouchute, Bouchute, starý kamaráde! Lenošíš na sluníčku...
Pohrdavě zamňoukáš na ty jejich medicíny!
Teplé břicho, růžový čumáček... můj maličký
Ty jsi to jediné, co potřebuji, Bouchute.
Pojď sem, pomoz mi, prosím...

Bouchut, o kterém Sabine na konci básně mluví, je její kocour. Na rozdíl od ní, neustále obklopené lékaři, kteří si nevědí rady, Bouchut sám instinktivně ví, jak léčit své neduhy. I přes bolest, kterou s sebou její nemoc přinášela (a kterou také vylíčila v mnoha svých básních – Nenávidím tě, Bolesti nebo Horečné dny) si zachovávala smysl pro humor. V dalších básních se zase objevuje její vysněný lékař: mladý, pohledný, který se objeví a jako kouzelník ji zázračně vyléčí. Stejně jako ostatní básně z období nemoci vyšli i Doktoři až v roce 1958, tedy třicet let po smrti Sabine Sicaud ve sbírce Les Poèmes de Sabine Sicaud. O jejich vydání se zasloužila především její matka, Margueritte Ginet – Sicaud, které s nelehkým úkolem uspořádat a editovat básně pomáhal profesor a spisovatel Françoise Millepierres.

2.3 Louise Michel

Vent du soir, que fais-tu de l'humble marguerite?
Mer, que fais-tu des flots ? Ciel, du nuage ardent?
O mon rêve est bien grand et je suis bien petite,
Destin, qu'en feras-tu de mon rêve géant?

Lumière, que fais-tu de l'ombre taciturne,
Et toi qui de si loin l'appelle près de toi,
O flamme, que fais-tu du papillon nocturne?
Songe mystérieux, que feras-tu de moi?

Album de jeunesse, 1850–1860

What do you do with the daisy, winds of night?
And you, sea, with the waves? You sky agleam,
With clouds of fire? So small am I, so slight—
What will you do, Fate, with my giant dream?

What do you do, light, with mute shadows lit?
And you, O flame, who beckon distantly,
To the night moth? What do you do with it?
Mysterious dream, what will you do with me?

Větry noci, co uděláte se sedmikráskou?
A ty, moře, s vlnami? Ty, nebe, s ohňů dýmem?
Se mnou, tak malou, tak drobnou
co uděláš, Osude, s mým obrovským snem?

Co uděláš, světlo, s němými stíny?
Můře v noci plameny kynou.
Co s ní uděláte?
Tajemné sny, co uděláte se mnou?

Nedatovaná báseň bez názvu, označená pouze Vroncourt (zámek, kde sloužila matka Louise Michel a kde básnička vyrůstala), nepochybně patří mezi nejranější práce Louise Michel.

Serment

Les noirs devant le gibet de John Brown.

Frères, il est donc vrai, la guerre est déclarée.
Venez, Qui d'entre nous, pour la cause sacrée,
 Ne donnerait cent fois son sang?
Quand l'arère est grondante on brûle d'y descendre,
Les restes des martyrs sont plus froment que cendre.
 Qui d'entre vous ne prendrait rang?

Venez, frères, venez; la torture est délices,
Le gibet même est beau; la flamme des supplices
 Est l'immense foyer d'amour,
L' éclair du glaive reste en sillon de lumière,
Et quand le juste meurt, sa parole dernière,
 Dans l'air, retentit nuit et jour.

Venez, vous les grands coeurs, vous les âmes ardentes
Il faut des bras géants pour ces luttes géantes,
 Des fronts que rien ne fait pâlir.
Il faut, quand le chemin est sillonné d'abîmes,
Les traverser au vol; venez esprits sublimes,
 Venez, vous qui savez mourir.

Venez, et jurons tous, jurons—le par nos pères,
Jurons par nos martyrs, nos frères et nos mères,
 De combattre jusqu'au dernier!
Ah! si nous mourons tous, sacrifice suprême,
Sur l'immense tombeau viendra le peuple même.
 Maudit celui qui sait plier!

Frères, jurons donc tous! L'horreur nous environne;
Du vieux parti, bercé par le vent monotone,
 Tombe le dernier fort.
Mais à nous les déserts, les solitudes mornes,
L'inconnu, l'infini dont nul ne sait les bornes,
 Les secrets que garde la mort.

Jurons aussi par toi , qui dans les catacombes,
O mage, dans les cieux, dans les flots, dans les tombes,
Entends sonner l'éternité!

Et le peuple, prenant la nuit, au gibet sombre,
Le linceul de l'esclave et l'agitant dans l'ombre,
Et fait surgir la Liberté.

La légende républicaine, 1861–1870

Oath

The Blacks Before John Brown's Gallows

Yes brothers, war has been declared. Come... Come...

Who would refuse to bleed his martyrdom

For sacred cause so glorious?

When arena roars, we burn to try

Our arms, to let our ashes fructify

The land. Will you not stand with us?

Come brothers... Torture is delight; the stake's

Flames are love's vast expanse: our torment makes

Even the hangman's nooses seem fair.

The blade's gleam furrows in a flash of light;

And when the just man dies, then day and night

His last words echo on the air.

Come, you of noble hearts, souls passion-wrought...

With giants' arms must giant frays be fought,

And brows that pallid fear defy.

When fraught the path with long and deep abyss,

We must fly high above the precipice:

Come, pure souls, who know how to die.

Come, let us all swear by our fathers, mothers;

Let us swear on our martyrs' heads, our brothers,

To fight unto the bitter end!

If – sacrifice supreme! – we meet our doom,

Each one, the people will flock to our tomb.

Cursèd be who his knee would bend!

Brothers, come to swear! Horror abounds about us:

Fallen, our last fort, to those who would flout us,

Rocked by the wind's relentless breath.

But ours the deserts' lonely wilderness,

The endless, the unknown, the limitless,

And secrets held by naught but death.

And by you, let us swear, who, in the seas,
The skies, the tombs, working your mysteries,
Hear the eternal infinite!

The people, that night, by the gallows, take
The slave's shroud, in the dark, and shake
Till Freedom surges forth from it.

Přísaha

Černoši před šibenicí Johna Browna

Bratři, válka je vyhlášena... Jen pojd'te
Kdo krvácet jak mučedník odmítne
 pro nádhernou svatou věc?
Když aréna burácí, pak mučedníka
popel je víc než pšenice rozkvetlá
 A ty, ty s námi nepůjdeš?

Pojd'me bratři... Když potěchou je mučení
hranice láskou se rozhoří, utrpení učiní
 i šibenici krásnou
Ostří dýky bleskne, mihne se světlem
A když zemře čestný muž, pak nocí i dnem
 jeho poslední slova zní ozvěnou.

Pojd'te, vy hrdá srdce, vy ohnivé duše,
boje obrovské vybojují jen obrovské ruce
 a úbočí blednou strachy, vzpírají se
a cestu plní hluboké propasti
Musíme letět vysoko nad srázy
 Pojd'te, čisté duše, jak zemřít přece víte.

Pojd'me, přísahejme na naše otce, matky
Přísahejme, bratři, na naše zmučené hlavy
 do hořkého konce budeme bojovat!
Jestli – ta oběť nejvyšší – potkáme svou zhoubu
pak lidé se budou scházet u našeho hrobu
 A kdo hlavu skloní, ať je proklat!

Pojd'te, přísahejte. Kolem nás zrůdnost
všude. Padá, padá naše poslední pevnost
 otřásá se dechy větru silnými.
Ale naše je divoká pouště samota
Nekonečná, bez hranic, neznámá,
 A tajemství střežená mrtvými.

Přísaha patří mezi sociálně a politicky zaměřené básně, které tvoří velkou část díla Louise Michel. Byla napsána 2. května 1861. Úvodní věta „Černí před šibenicí Johna Browna“, odkazuje na 16. října 1859, kdy došlo k události, která později přispěla k Americké občanské válce. Tehdy došlo k povstání otroků v Harper's Ferry, Virginia, USA. Jeho podněcovatel John Brown – abolitionista, který se zasazoval o zrušení otroctví v USA, byl následně popraven.

Nechte nás přísahat, vy co slyšíte v mořích
na nebi, v hrobkách, vašich tajemstvích
nekonečna hlas.

Dav se v noci u popraviště srocuje
v temnotě pláštěm otroka lomcuje
dokud z něj svoboda neuletí.

Océanide

Avec les vagues, sous la houle,
Les temps présents, les temps passés
Se mêlent et viennent en foule,
Montant au coeur à flots pressés,

Et tout ce qui vit sur terre,
Et tout ce qui dort dans les eaux,
Lève le voile du mystère
Et parle avec la voix des flots.

Ocean nymph

With rolling waves, in ocean deeps,
The present and the past as well,
Mingling in surging bounds and leaps,
Pound at my heart in mounting swell,

And all that sleeps beneath the sea,
And all that on the land abides,
Lifting the veil of mystery,
Speaks with the voices of the tides.

Le livre du baigneur, 1873–1880

Víla z oceánu

S vlnami, co v hlubinách se převalují
V čase současném i minulém
vlny se hrnou, skáčou a mísí
buší v srdci mém.

To všechno, co na zemi zůstává
A vše, co pod mořem spí
Závoj tajemství zvedá
Hlasy přílivu a odlivu mluví.

La noce de misère

La fille du moujik apprête sa couronne
 (Una couronne à quatre fleurs).
Elle fait son bouquet au matin qui frissonne.
 Et le bouquet a quatre fleurs,
 Quatre fleurs aux faibles couleurs.

Celles de la couronne ont pour noms la Misère,
 La Maladie et le Chagrin,
Et la Fatalité; ses autres, peine amère,
 Le Travail, la Douleur, la Faim.
 Elle tient son bouquet en main.

Mais la Fatalité s'irradie en aurore,
 Le froid l'a prise sur le seuil;
Il la glace pendant que la chanson sonore
 En riant la donne au cercueil.
 La vie eût été plus grand deuil.

La fille du moujik avec sa robe blanche
 Et la couronne aux quatre fleurs
Dort en paix dans la fosse où le tilleul se penche,
 Le tilleul aux rameaux rêveurs
 Qui sur elle s'effeuille en pleurs.

Germinal, 1881–1901: La légende future

Poverty's wedding

The moujik's daughter braids her diadem –
 with flower four, one shivering dawn –
And plaits a nosegay with four more of them;
 Four flowers of colors weak and wan,
 Four withered flowers, blooms woebegone.

The diadem's four flowers are each named so:
 Grief, Sickness, Doom and Poverty;
The other four of them bear the names Woe,
 Hunger, Travail, and Misery
 She clasps her nosegay eagerly.

But Doom goes spreading like rays of dawn;
 The cold has snatched her at the door,
Chills her deep – as the wedding song brawls on –
 Laughs her into the coffin; for
 Life would have grieved her all the more.

The moujik's daughter, with her wedding gown,
 And flowers four of her diadem,
Sleeps, tombed in peace; the linden tree bends down
 Its dreaming boughs and, bowing them,
 Weeps her a leafless requiem.

Svatba bídy

Rolníkova dcera zdobí svou čelenku
čtyřmi květy – svítání se blíží –
Kytičku plete, z dalších čtyř květů
mdlé, bledé květy čtyři
čtyři uschlé sklíčené květy.

Na korunce čtyři květy, pojmenovány jsou
Hoře, Nemoc, Zkáza, Bída
Čtyři další kvítka Strasti jména nesou
Hlad, Trápení a Dřina
Tiskne svou kyticíku dychtivě.

Ale Zkáza se rozprostírá jak paprsky za svítání
Na prahu přepadl jí chlad
Mrazí ji hluboko – za zvuků svatebního zpívání–
směje se, v rakvi, snad
život by jí dal jen smutek.

Rolníkova dcera, v svatební šat oděná,
a na čelence čtyřmi květy.
Spí, pohřbená v tichu; lípa k ní skloněná
ve snu své holé větve klopí
a pláče jí své rekviem.

A Julia Vauvelle morte à dix-neuf ans

Jeune fille douce et rieuse
Fraîche comme un matin d'été
Gentille abeille travailleuse
Tu fus la grâce et la bonté

Les tiens te pleureront sans cesse
Ayant perdu tout leur bonheur
Ta soeur te garde sa tendresse
Malgré la mort glaçant son coeur

Et l'impression m'est restée
A moi qui te vis un instant
D'une rose pâle penchée
Dans une urne de marbre blanc

Germinal, 1881–1901: La légende future

For Julia Vauvelle, dead at the age of nineteen

Fresh as a summer morning, you
Demoiselle of the laughing face...
Busy bee, never idle, who
Naught were but goodness, sweetness, grace...

Your dear one will never cease to mourn,
For all their happiness is fled;
Your sisters weeps, yearning, forlorn,
Heart chilled by death, uncomforted

And though but one, briefly, we met,
Never will I forget the sight
Of a rose, gently bowing, set,
Pale, in an urn of marble, white

.

Julia Vauvelle, mrtvá v devatenácti letech

Slečna svěží jako ráno v létě
její tvář pořád smíchem zářila
Pilná včelka; zahálka? to ne–
jenom dobrá a laskavá byla

Nikdy nepřestanou truchlit, tvoji milí
všechno jejich štěstí uletělo
Dychtivé, opuštěné, tvé sestry úpí
Srdce zchladlé smrtí, neutěšeno

A přestože setkaly jsme se jednou
jen krátce, nikdy nezapomenu
tu pomalu vadnoucí růži, položenou
na bílé urně z mramoru

Ženou, o které Louise Michel napsala tuto báseň je Charlotte Vauvelle, anarchistka původem z Londýna, se kterou se Michel seznámila v roce 1890 a stala se její přítelkyní a společnicí až do básnířčiny smrti v roce 1905, a které také Michel odkázala svůj veškerý majetek.

Stejně jako překladatel do anglického jazyka jsem se rozhodla částečně použít interpunkci, jež původní text úplně postrádá.

À Sarah Bernhardt

Les chants auprès de vous ce matin ont fait trêve
Et je veux à mon tour offrir un souvenir
Des vers pleins du brouillard de Londres et du rêve
Puissent-ils près de vous en fleurs s'épanouir

A travers les courants les forces inconnues
L'éternité d'après l'éternité d'avant
Et les mondes voguant dans l'infini des mers
A travers les progrès l'un sur l'autre montant

Qu'ils aillent écoulant la lointaine harmonie
Les accords et les chants dans les airs emportés
Puisque vous êtes l'art sublime e le génie
Et fleurissent pour vous en rameaux étoilés.

Que les parfums les sons les étoiles ardentes
Se mêlent vous disant quelque chant de demain
Et que flottent dans l'air les ailes flamboyantes
De l'idée éternelle éclairent le chemin

Germinal, 1881–1901: La légende future

For Sarah Bernhardt

The odes of the adoring throng agog
Subside this morning and I rhyme for you
A souvenir of dream and London's fog
To flower about you as fair blossoms do

Forces unknown currents mysterious
Eternities of what was and will be
Worlds floating in the infinite lift us
Through the clouds higher and higher endlessly

May they spread far and wide upon the breeze
The art sublime the genius that you are
And in your melodies your harmonies
Bloom laurels for you touched by many a star

May the hot-passioned stars the sounds the scents
Blend for you sing you a tomorrow-song
May pure thought's wings eternal glow intense
Waft on the air and light your way along

Pro Sarah Bernhardt

Ódy nadšeného davu ráno utichly
a já pro vás teď báseň píši
Verše plné snů a londýnské mlhy
ať zdobí vás jak krásné kvítí

Neznámé síly proudí tajemnem
věčností které byly a teprve budou
A světy jež proplouvají nekonečnem
skrz mraky výš a výš nás vynesou

Po větru dál a dál se šíří
božské umění vašeho génia
a ve vašich melodiích kvetou vavříny
pro vás, která hvězd se dotýká

Vášnivé hvězdy, jejich zvuky a vůně
se smíchají a zítra vám zazpívají
a křídla myšlenek vynesou se na nebe
a cestu vám věčným světlem ozáří

Podle názoru Daniela Armogathe, který shromáždil a vydal část díla Louise Michel ve sbírce A travers la vie et la mort, byla jednou z příčin napsání této básně snaha Michel přesvědčit herečku Sarah Bernhardt, aby hrála v jejím dramatu Prométhée. Toto přání však nebylo nikdy naplněno. I tato báseň, napsaná 9. nebo 10. prosince 1896, úplně postrádá interpunkci.

V sedmém řádku originálu básně se objevuje slovo mers (moře), který však Norman R. Shapiro, překladatel do angličtiny, překládá jako clouds (mraky). Podle něj jde totiž o chybu v přepisu slov, které mohou být v rukou psaném textu snadno zaměnitelné. Trvá na tom, že do básně lépe zapadá slovo nues (mraky), které se také se slovem inconnues rýmuje lépe než mers.

2.4 Louise Colet

Soir d'été

Où, je me souviendrai de ce couchant d'été
Sur les flots de la Saine, en face de cette île
Ou des hauts peupliers l'ombre fraîche et mobile
Frissonnait, rideau vert au bord du ciel jeté.

Au-dessus, dans l'azur de l'éther velouté,
Des vagues de rubis se roulaient à la fille,
Et nous étions assis sur la rive tranquille,
De ce déclin du jour admirant la beauté.

Ce qu'on rêve en aimant

Summer evening

I shall remember, on Seine's billowing
Waters, the summer sunset, evermore;
That poplar-shaded isle, spread out before,
Draping the sky's edge – green, cool, shimmering.

In down-soft azure, over everything,
Ruby waves, rolling, rolling by the score...
And we sat, watching, on the peaceful shore,
Delighting in day's last fair glimmering.

Letní večer

Nezapomenu, jak vody Seiny vzdouvají se
v létě, při západu slunce... nezapomenu, nikdy
jak se přede mnou rozprostírá ostrov s topoly
zakrývá okraj nebe – zelený, chladný, třpytí se.

Měkce azurová rozprostřená nade vším
Rubínové vlny, pohupují se a čeří...
A my dva jsme seděli, tam na pobřeží.
okouzlení posledním dne zatřpytěním.

Orgueil

Va! cherche encor de femme en femme;
Je crains peu l'infidélité:
Tu ne trouveras pas mon âme,
Si tu trouves plus de beauté!

Je crains peu ces pâles jeunesses,
Ces fleurs que fanent vos amours
Ces couronnes de vos ivresses
Ou le parfum manque toujours.

Vos forces succombent frappées
Par ces esclaves sans orgueil;
Faibles têtes inoccupées,
Coeurs bornés qu'on lit d'un coup d'oeil.

...

Ce qu'on rêve en aimant

Pride

Faithless! From woman to woman go!
Search here, search there: I pay no mind.
You will not find my soul's like, thought
You may, indeed, more beauty find!

I fear not those fair lasses, young
Pale flowers that fade and wilt your love –
Wreaths for you wild excess, unstrung –
But lacking the sweet scents thereof.

Those slaves to lust, who have no pride –
Vain heart one plumbs, in but a trice,
Weak heads with nothing much inside –
Will bring you down with vile device.

...

Pýcha

Nevěrný! Jedna žena, druhá
Hledáš tady, tam: Mě nezajímá nic.
Nenajdeš duši jako je ta má,
možná, pravda, najdeš krásy víc.

Nebojím se těch dívek; ty mladé
květinky bledé, tvou lásku ztratí –
zvadnou, vavříny za opojení tvé
které však sladce nezavoní.

Ti hrdost nemají – otroci chtějí
člověk se je chápat snaží
však než se naděješ, během chvíle
dutá hlavička tě dolů srazí.

...

Le lion captif

Conseil d'ami, conseil à vous,
Conseil d'un jour et pour la vie.

Alfred de Musset

Lion du Sahara, dans ta cage enfermé,
Le désert passe-t-il sous ta fauve paupière?
Ta lionne à tes flacs, revois-tu l'autre aimé?
Revois-tu le soleil qui dora ta crinière?

A ton rugissement an écho transformé,
Sens-tu trembler encore quelque guerrière tribu?
Libre et reconquérant ta grandeur prisonnière,
Roi! berces-tu l'ennui dont tu meurs consumé?

Et vous, poète aux fers que vous a mis la vie
Arrachez-vous parfois, palpitante et ravie,
Votre âme qui revient aux premiers horizons:

A l'amour qui l'inspire, à l'art qui la couronne!
Oh' rendez à vos jours ce passé qui rayonne,
Sortez de l'esclavage où meurent les lions!

Ce qu'on rêve en aimant

The captive lion

Friendly advice, advice to you,
One day's advice, and evermore.

Alfred de Musset

Sahara's lion, caged! Can you still be
Dreaming, fierce beast, your desert days of old?
Lioness by your flanks, do you still see
The mistress—sun, who turned your mane to gold?

Your roar an echo now, nostalgically
Sense you some quaking tribe of warriors bold?
King! Do you languish, pent in prison—hold,
For grandeur past, consumed in your ennui?

And you, O poet, shackled by life's chains!
Snatch free your fervent soul, trembling its pains,
Back to those first horizons that you cherish:

Let your days gleam anew with crowning art,
And ah! let love once more inspire your heart!
Cast off bondage where proud lions perish!

Lev v kleci

Přátelská rada pro vás
rada pro jeden den a pro celý život.
Alfred de Musset

Saharský lev, v kleci! Ještě pořád myslíš
zuřivé zvíře, na poušti dávno ztracené?
Lvíce po jeho boku, jestlipak o jeskyni sníš,
O Slunci–milence, a hřívě své zlatem protkané.

Tvůj řev teď smutně ozvěnou zní,
cítiš snad chrabré bojovníky, jak se třesou?
Král! Chřadneš zamčený ve svém vězení
znuděný, pro minulost svou slavnou?

A ty, básníku, svázaný života řetězy!
Pro milované daleké obzory
Z nich vytrhni svou duši, zmítající se bolestí.

Ať tvé dny znovu září, když korunu umění si nasadíš,
a do srdce svého lásku ještě jednou vpustíš
Odvrhni otroctví, v němž hrdý lev mře!

Citace před básní, stejně jako mnohé další psanou formou sonetu, ukazuje zároveň na cit, který Colet chová k Mussetovi (jejichž romantický vztah začal v roce 1852, kdy byla báseň napsána), i potřebu podpory a povzbuzení básníka ve složitém období jeho života (problémy s alkoholem, zdravím a penězi).

Lasstitude

Il est de ces longs jours d'indicible malaise
Où l'on voudrait dormir du lourd sommeil des morts;
De ces heures d'angoisse où l'existence pèse
Sur l'âme et sur le corps.

Alors on cherche en vain une douce pensée,
Une image riant, un souvenir fécond;
L'âme lutte un instant, puis retombe affaissée
Sous son ennui profond.

Alors tout ce qui charme et tout ce que l'on aime
Pour nos yeux dessillés n'a qu'un éclat trompeur;
Et le bonheur rêve, s'il vient, ne peut pas même
Vaincre notre torpeur.

Fluets du midi

Lassitude

Long, those unspeakably dull, sickly days,
When one would sleep death's heavy sleep; when dole
And anguish toll the hours, and all life weighs
on body and on soul.

One seek in vain to raise a tender thought,
A happy scene, a fruitful memory;
The soul struggles a moment, then swoons, caught
Deep in its dour ennui.

And all we love, charm's every loveliness,
Shines false before your eyes, now clearly viewed;
And even joy, long-dreamt, is powerless
To thwart our lassitude.

Letargie

Dlouhé, tak nudné, zkažené dny – pak
spánkem hlubokým jak smrt bys spal,
v ty dny, kdy trápení a života tíha
na duši i tělo padá.

Člověk marně hledá milou myšlenku
šťastnou scénu, plodnou vzpomínku
Duše chvíli zápolí, pak do mdlob padá
v hluboké temnotě nudy ztracená.

A vše, co miluješ, kouzlo každé chvíle šťastné
jasně viděno, zdá se být naráz jaksi falešné
a dokonce štěstěna, o niž jsi snil, je bezmocná
aby znechucení tvé porazila.

Sonnet

Le malheur m'a jeté son souffle desséchant:
De mes doux sentiments la source s'est tarie,
Et mon âme abattue, avant l'heure flétrie,
En perdant tout espoir perd tout penser touchant.

Mes yeux n'ont plus de pleurs, ma voix n'a plus de chant,
Mon coeur désenchanté n'a plus de rêverie;
Pour tout ce que j'aimais avec idolâtrie
Il ne me reste plus d'amour ni de penchant.

Une aride douleur ronge et brûle mon âme,
Il n'est rien que j'envie et rien que je réclame,
Mon avenir est mort, le vide est dans mon coeur.

J'offre un corps sans pensée à l'oeil que me contemple;
Tel sans divinité reste quelque vieux temple,
telle après le banquet la coupe est sans liqueur.

Penserosa

Sonnet

The breath of woe blows barren my distress:
Dried up now are my soul's sweet flowing streams –
My soul, too soon laid low; nothing redeems
Its withered hope, nor can its thought redress.

Tears flee my eyes; songs flee throw my throat no less;
My disenchanted heart dreams no more dreams;
Of all I worshiped and adored, it seems
Nothing remains: no love, no eagerness.

An arid anguish burns, gnaws at my soul:
Naught do I yearn for, vanished now my goal;
Empty my heart; my future, long deceased.

I offer to the eye a being bereft
Of thought; like some old temple ruin, left
Godless; a goblet drained after the feast.

Sonet

Vítr hoře hučí mým nicotným strádáním
ve vyschlých potocích mé duše vody již neproudí
ta duše je příliš ponížena, nic už nezachrání
její uvadlé naděje, nijak ji nenapravím.

Slzy mi z očí neprchají, mým hrdlem zpěv již nezní
Mé rozčarované srdce již nebude snít
o všem co zbožňovalo a uctívalo,
z toho nic nezůstalo, láska, touha... nic tam není.

Vyprahlá muka pálí a užirají mou duši
Po ničem již netoužím, zmizel můj cíl
prázdné je mé srdce, mrtvá moje budoucnost.

Nabízím své tělo, myšlenek zbavené
jako ruina chrámu, již Bůh opustil.
jako prázdný pohár po hostině.

À ma fille

Tu t'élèves et je m'efface,
Tu brilles et je m'obscuris,
Tu fleuris, ma jeunesse passe;
L'amour nous regarde indécis.

Prends pour toi le charme et la grâce,
Laisse-moi langueurs et soucis;
Sois heureuse, enfant prends ma place,
Mes regrets seront adoucis.

Prends tout ce qui fait qu'on nous aime:
Ton destin, c'est mon destin même.
Vivre en toi, c'est vivre toujours!

Succède à ta mère ravie:
Pour les ajouter à ta vie,
O mon sang! prends mes derniers jours.

Ce qu'on rêve en aimant

For my daughter

You grow and I decline; you glow
And I grow dim; you bloom: I see
My youth pass by, and older grow;
Love looks, unsure, at you, at me.

Take all the charm and grace, but oh,
Leave me the languor, the ennui;
Be happy, take my place. For so
Will my regrets the sweeter be.

Take from me all those things that make
Men love: my fate is yours to take.
Living in you, I live always!

Your mother, blissful, bids you add
To your life all she might have had
O blood mine! Take my life's last days.

Mojí dceři

Ty rosteš a já upadám
Ty záříš, já slábnu; ty jsi jako květ,
Já své mládí postrádám
Láska se dívá, na tebe, na mě.

Všechno si to bereš – šarm, krásu,
Necháváš nudu a otupělost
Nahrad' mě dítě, jen šťastná buď
To zmírní mou lítost.

Vezmi si ode mě všechny ty věci,
Které muži milují, i můj osud vezmi si!
Budu žít v tobě, navěky!

Tvá matka ti k tvému životu, má drahá,
Nabízí všechno, co mohla mít ona
Ó, má krvi, vezmi si mé poslední dny.

Závěr

Tato práce mi přinesla mnoho cenných zkušeností, které doufám využiji v budoucnu. Kromě rozšíření svých znalostí dějin literatury v oblasti, která mi předtím nebyla známá, mě obohatila i o umělecký zážitek, který by poezie měla poskytovat. Rovněž jsem ráda, že jsem měla možnost vyzkoušet si práci překladatele.

Překládání poezie je složitý úkol. Musela jsem hledat kompromisy a rozhodovat se při volbě výrazových prostředků, které výsledek práce ovlivňují. Zatímco v některém případě je možné kvůli rytmu či rýmu úplně vypustit některá slova, aniž by to jakkoli pozměnilo význam, jinde i tato na první pohled nepodstatná slova ovlivňují atmosféru a vyznění celé básně. V některých případech jsem proto volila volnější rým, abych nenarušila celkový dojem. Rozhodování, nakolik mohu jako překladatel zasáhnout – změnit některá slova nebo jejich pořadí – bylo asi nejtěžším úkolem. U některých básní byl navíc zásah překladatele do angličtiny takový, že jsem vycházela raději z francouzského originálu, s nímž jsem i všechny ostatní přeložené básně porovnávala. I přes některé odchylky, které jsem si dovolila, byla věrnost původní atmosféře a obsahu básně hlavní cíl, který jsem sledovala.

Kromě přínosu, který práce přinesla mně, vidím její význam a využití i pro širší veřejnost. Může posloužit jako studijní i výukový materiál především na středních školách, např. v semináři českého jazyka pro vyšší ročníky gymnázia. Zaujmout by ale mohla i laickou veřejnost se zájmem o danou problematiku, a stát se pro ni zdrojem nových informací v oblasti moderní světové literatury.

Použitá literatura

BARNEY, N. C. *A perilous advantage: the best of Natalie Clifford Barney*. Norwich: New Victoria Publishers, 1992. ISBN 0-9-34678-38-3.

BARTHOLOMOT BESSOU, M.-A. *L'imaginaire du féminin dans l'œuvre de Renée Vivien*. Clermont-Ferrand: Presses universitaires Blaise Pascal, 2004. ISBN: 978-2-84516-264-8.

dostupné z URL:

<http://books.google.cz/books?id=dvTdUBoEoVsC&printsec=frontcover&hl=fr#v=onepage&q&f=false>

COLETTE. *The pure and impure*. New York: The Noonday Press, 1975. ISBN 0-374-50692-2.

EICHNER, C. J. *Surmounting the barricades: women in the Paris Commune*. Bloomington: Indiana University Press, 2004. ISBN 0-253-344422-5.

dostupné z URL:

<http://books.google.cz/books?id=qix0CAaqZg0C&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=false>

GRAY, F. *Rage and Fire: A Life of Louise Colet*. New York: Simon & Schuster, 1994. ISBN 0-671-74238-8.

HALL, R. *Studna osamění*. Praha: Práce, 1969. ISBN: 24-062-69.

MICHEL, L. *Rebel lives*. New York: Ocean Press, 2004. ISBN 1-876175-76-1.

SAPFÓ. *Písně z Lesbu*. Praha: Československý spisovatel, 1978. ISBN: 22-054-78.

SHAPIRO, N. R. *French women poets of nine centuries*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 2008. ISBN 978-0801888045.

ODILE, A.-C. *To Speak, to tell you? Poems by Sabine Sicaud*. Boston: Black Widow Press, 2009. ISBN 978-0-9818088-8-8.

VIVIEN, R. *A Woman Apperead to me*. Tallahassee: The Naiad Press, 1982. ISBN 0-930044-06-1.

VIVIEN, R. *À l'heure des mains jointes*. Paris: Alphonse Lemere, 1906

dostupné z URL:

<http://www.archive.org/stream/alheuredesmains00vivigoog#page/n12/mode/2up>

Zdroje z internetu:

http://en.wikipedia.org/wiki/Renée_Vivien

http://en.wikipedia.org/wiki/Natalie_Clifford_Barney

http://www.valkyria.ca/renee_vivien_page.html

<http://www.reneevivien.com>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Colette>

<http://descriptedlines.com/the-pure-and-the-impure>

<http://membres.multimania.fr/emergence67/HTML/vivienbio.htm>

<http://www.sabinesicaud.com/>

http://en.wikipedia.org/wiki/Sabine_Sicaud

<http://www.thefreelibrary.com/Sabine+Sicaud.+To+Speak,+To+Tell+You%3F-a0236721734>

http://en.wikipedia.org/wiki/Paris_Commune

http://en.wikipedia.org/wiki/Louise_Michel

<http://disciplineandanarchy.wordpress.com/2010/09/13/portrait-louise-michel-1830-1905/>

<http://www.iisg.nl/collections/louisemichel/biography.php>

http://cs.wikipedia.org/wiki/Napoleon_III.

<http://en.wikipedia.org/wiki/Communards>

<http://www.ulb.ac.be/cal/mouvement/touteunehistoire/biographies/louisemichel.html>

http://en.wikipedia.org/wiki/Louise_Colet

http://cs.wikipedia.org/wiki/Juliette_Récamierová

http://en.wikipedia.org/wiki/Gustave_Flaubert

http://en.wikipedia.org/wiki/Victor_Hugo

<http://flaubert.univ-rouen.fr/correspondance/conard/autour/colet2.html>

<http://raforum.info/dissertations/spip.php?article77>

<http://hermetism.free.fr/Avenieres/avenieres%2087.htm>

http://cs.wikisource.org/wiki/Bajky_Lafonténovy/Dub_a_rákos

<http://flaubert.univ-rouen.fr/iconographie/colet.php>

http://cs.wikipedia.org/wiki/Pařížská_komuna

<http://www.wikipedia.org/>¹⁵

Příloha 2

1) http://image2.findagrave.com/photos250/photos/2007/161/7171_118160871804.jpg

2) http://www.gouts-doux.fr/images/celebres/celebre%20Natalie_Barney2.JPG

3) <http://www.valkyria.ca/images/SmRV16.jpg>

4) <http://www.valkyria.ca/images/RVbyAR.jpg>

5) http://www.valkyria.ca/images/RV_NB.jpg

6) http://www.valkyria.ca/images/RV&NBw_chaise.jpg

7) http://3.bp.blogspot.com/_pMriodrbK_4/SbQUXtXyqnI/AAAAAAAAAXI/DI3RqiUo5UI/s1600-h/14.+Liane_de_Pougy_postcard.jpg

8) <http://www.valkyria.ca/images/RVwLilies.jpg>

9) http://www.kasteeldehaar.nl/imgs_in_platte_txt/helene.jpg

10) http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/ac/Hélène_de_Zuylen_de_Nyevelt_de_Haar_1908.jpg

11) <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/0d/SidonieGabrielleColette.jpg>

12) <http://storage.canalblog.com/42/36/296109/15405749.jpg>

13) <http://www.poesie-citation.fr/images//sabine-sicaud.jpg>

14) <http://zeio.free.fr/images/litterature/sabine-sicaud2.jpg>

15–20) <http://www.sabinesicaud.com/> – Vie de Sabine Sicaud

21) http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/4/48/Louise_Michel-portrait.JPG/437px-Louise_Michel-portrait.JPG

22) <http://disciplineandanarchy.files.wordpress.com/2010/09/louise-michel.jpg>

23) <http://www.iisg.nl/collections/louisemichel/images/inventory59.jpg>

24) <http://www.iisg.nl/collections/louisemichel/images/a9-779.jpg>

¹⁵ V příloze 4 – Jmenný rejstřík – jsem čerpala informace buď z knih či internetových adres v seznamu zdrojů již uvedených, nebo z internetových stránek <http://www.wikipedia.org>.

- 25) <http://disciplineandanarchy.files.wordpress.com/2010/09/michel.jpg?w=246&h=300>
- 26) <http://www.iisg.nl/collections/petroleuses/images/a15-751.jpg>
- 27) http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b9/Louise_Michel_home.jpg
- 28) http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/d/d1/Louise_Colet.jpg/220px-Louise_Colet.jpg
- 29) http://www.musimem.com/images/Colet_Hippolyte.jpg
- 30) http://www.musimem.com/images/Colet_Louise_Henriette.jpg
- 31) http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/a/ac/Victor_Cousin_by_Gustave_Le_Gray,_late_1850s-crop.jpg/250px-Victor_Cousin_by_Gustave_Le_Gray,_late_1850s-crop.jpg
- 32) http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/5/5b/Gustave_Flaubert_young.jpg/240px-Gustave_Flaubert_young.jpg
- 33) <http://flaubert.univ-rouen.fr/images/colet.jpg>
- 34) http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/a/a9/Alfred_de_musset.jpg/200px-Alfred_de_musset.jpg
- 35) <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/58/Champfleury.jpg>

Příloha 3

- I) BARNEY, N. C. *A perilous advantage: the best of Natalie Clifford Barney*. Norwich: New Victoria Publishers, 1992. ISBN 0-9-34678-38-3.
- II, III, IV) COLETTE. *The pure and impure*. New York: The Noonday Press, 1975. ISBN 0-374-50692-2.
- V) <http://www.sabinesicaud.com/infos-et-documents/etudes-critiques-etc/158-celli.html>
- VI) <http://www.sabinesicaud.com/infos-et-documents/vie-de-sabine-sicaud/453-deces-de-sabine-sicaud-2.html>
- VII, VIII, IX) MICHEL, L. *Rebel lives*. New York: Ocean Press, 2004. ISBN 1-876175-76-1.
- X) GOLDMAN, E. *Living my life*. New York: Cosimo Classics, 2011, ISBN 1605204196.
- XI, XII, XIII, XIV) GRAY, F. *Rage and Fire: A Life of Louise Colet*. New York: Simon & Schuster, 1994. ISBN 0-671-74238-8.

Přílohy

Obrazová příloha

Doplňující informace

Jmenný rejstřík

Obrazová příloha

1) Renée Vivien

2) Natalie Clifford Barney

3) Pauline M. Tarn jako šestnáctiletá

4) Busta Renée Vivien od Augusta Rodina, která se v současné době nachází v galerii Louvre

5) Renée Vivien spolu s Natalií Barney

6) Renée Vivien a Natalie Barney

7) Liane de Pougy

8) Renée Vivien

9) Hélène de Zuylen de Nyevelt de Haar

10) Baronka de Zuylen

11) Colette

12) Eva Palmer

13) Sabine Sicaud, 12 let

14) Sabine Sicaud

15) S Dickette

16) S Bouchutem

17) S otcem a bratrem Claudem

18) S Annou de Noailles

9) La Solitude

20) La Solitude

21) Louise Michel

22) V uniformě

24) Louise Michel, přibližně 50 let

Famine... et arrestation de douze mille républicains, socialistes et anarchistes en Italie. — Le peuple espagnol trompé, enrégimenté et poussé à une guerre nationale par les dirigeants. — De Montjuich à Cuba — Duperie du Suffrage Universel — Le pain cher.

MEETING PUBLIC

SALLE DE L'HARMONIE, 94, rue d'Angoulême

Samedi 11 juin, à 8 h. 1/2 du soir

avec le concours de

LOUISE MICHEL

Laurent TAILHADE, Charles MALATO

Les accapareurs de blé, financiers, valets des despotes, ajoutent la famine à la guerre. Les révoltes des prolétaires italiens et espagnols, qui veulent VIVRE sont noyées dans le sang. La RÉACTION internationale affame et saigne séparément les peuples. Le tour de la France est arrivé. Les gens de l'ordre moral et clérical se démasquent à la Chambre et dans le pays.

Le suffrage universel est une duperie atroce. — Ne comptons que sur nous-mêmes, ne nous laissons pas surprendre.

LES ORGANISATEURS

ENTRÉE: 0 fr. 50 centimes

Les dames sont admises

Paris — Imprimerie Gauthier VILLETTE, 25, rue d'Angoulême.

23) Leták zvoucí na setkání s L. M.

25) Louise Michel

26) Marie Ferré

Louise MICHEL (1830-1905). — Phot. Dornac.

27) Ve svém domě, po roce 1900

28) Louise Colet

29) Hippolyte Colet

31) Victor Cousin

30) Louise Colet s dcerou Henriette (okolo 1842)

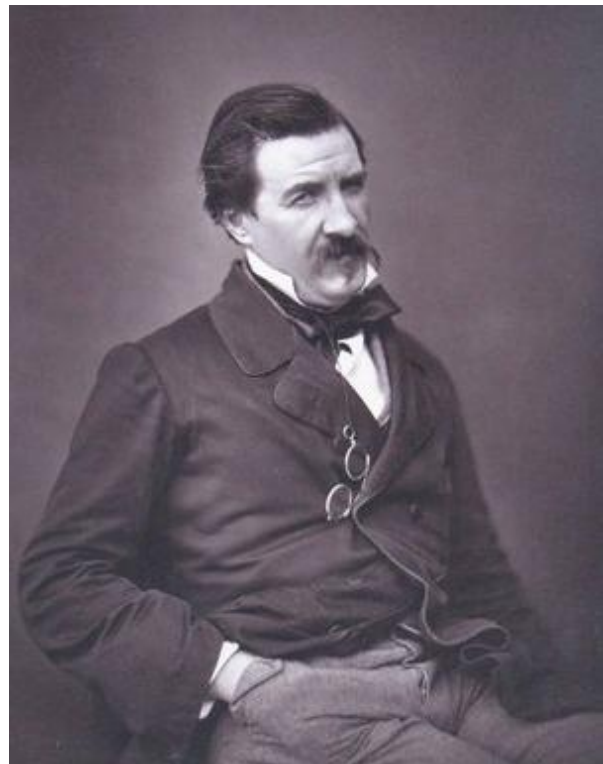
32) Mladý Gustav Flaubert

33) Karikatura Louise Colet z roku 1867, která se objevila v tisku po vydání její satirické knihy kritizující francouzskou společnost *Ces petits messieurs*

34) Alfred de Musset

35) Champfleury

Doplňující informace

Renée Vivien

O Renée Vivien se často zmiňovali ve svých vlastních literárních dílech její přátelé. Nejvíce to byla pochopitelně Natalie Barney, dále pak Colette, francouzská spisovatelka, jejíž byt sousedil s bytem Renée Vivien.

I) Vzpomínka Natalie Barney na první setkání s baronkou po jejím návratu ze Spojených států:

Ještě předtím, než jsem se zastavila ve svém hotelovém pokoji v Hotelu D'Albe, spěchala jsem na Avenue Du Bois, kde jsem se od domovníka dozvěděla, že slečna před chvílí odešla. Čekala jsem ji na předzahrádce u čísla 23. Srdce mi divoce bilo, když jsem zahlédla její auto. Spěchala jsem k autu, ona ale přikázala svému řidiči, aby pokračoval dál bez zastavení. Je možné, že by mne neviděla? Spěchala jsem do sousedního bytu, kde žila Violetina sestra Mary. Ta mne mile přivítala, nemohla mi však, nebo nechtěla celou záhadu vysvětlit. Čekala jsem v tom bytě několik hodin v naději, že by se Renée mohla přece jen vrátit. Stála jsem a sledovala zahradu pro případ, že by Renée přišla tudy. Bála jsem se, jestli proradná guvernánka nezachytila dopis, ve kterém jsem ohlašovala svůj příjezd; chtěla jsem celé věci přijít na kloub a skutečně, svou odpověď jsem měla ještě ten večer. Renée se objevila na zahradě ve společnosti velice rozložitého individua. Ze způsobu, jakým tato osoba držela Renée, nebylo těžké vyčíst míru důvěrnosti mezi nimi. Zjevně se jí podařilo získat Renée, ale jak? Rozhodně ne díky fyzické kráse. Možná, že se pod tou hromadou slizu neskryval pouze arogantní obličej Valkýry, ale i srdce ze zlata. Renée nikdy neusilovala o všechen ten zbytečný luxus, kterým ji nově příchozí zahrnovala, její vlastní jmění plně stačilo k uspokojení jejích potřeb.

II) Colette ve své knize *The Pure and Impure* věnuje Vivien celou kapitolu. Popisuje její uměleckou tvorbu, problémy s alkoholem (III) i poruchami příjmu potravy (IV):

Kdykoli mi dávala nějakou svou knihu, vždycky ji schovala pod kytici fiálek, košík ovoce nebo kousek orientálního hedvábí. Dva aspekty její krátké existence mi zůstaly utajené: příčina jejího smutku a metody jejího psaní. Kde vlastně pracovala? A kdy? Ve velkém,

tmavém, přepychovém a neustále se měnícím bytě na Avenue du Bois nebyl ani náznak nějaké práce.

...

Třikrát nebo čtyřikrát jsem ji přistihla stočenou v rohu pohovky, čmárající tužkou na psací podložku položenou na kolenou. V takové chvíli vždycky provinile vyskočila, omlouvajíc se a mumlajíc: „Nic to není, už jsem stejně končila.“

III) Když jsem u ní poprvé večeřela, ze tří hnědých svíček stékaly voskové slzy na vysoké svícny, ale nepodařilo se jim rozptýlit šero. Nízký stůl z orientu nabízel nesourodý sortiment předkrmů: proužky syrové ryby omotané kolem skleněných tyčinek, husí játra, krevety, salát ochucený pepřem a cukrem – a bylo tam vybrané šampaňské Piper-Heidsieck a velmi silné koktejly – Renée předběhla svou dobu.

...

Nevěřila jsem, že toto setkání v luxusním bytě ponořeném do tmy mohlo vést k opravdovému přátelství s tou vysokou mladou ženou, která se vypořádávala se svými koktejly způsobem, jaký může člověk vidět u družiček na venkovské svatbě. Mezi nápoji, které pozvedala ke svým rtům, byl i jeden zakalený, ve kterém plavala třešeň nabodnutá na párátko. Položila jsem jí ruku na paži a varovala jsem ji.

„Nepij to!“

Rozevřela své oči tak široce, že se jí vrchní řasy dotkly obočí.

„Proč ne?“

„Ochutnala jsem to,“ řekla jsem v rozpacích. „Je to... je to vražedné. Bud' opatrná, chutná to jako nějaký druh vitriolu.“ Neodvažovala jsem se jí říct, že jsem měla podezření, že jde o nějaký žert. Zasmála se a přitom zablýskala bílými zuby.

„Ale to jsou moje vlastní koktejly, ma pethith Coletthe. Jsou výborné.“

A vyprázdnila svou skleničku jedním hltem, bez mrknutí nebo zalapání po dechu a její kulaté tváře si i teď zachovaly svou květinovou bledost.

Toho večera jsem si ještě nevšimla její zdrženlivosti ohledně jídla, ale později jsem zjistila, že žije takřka výhradně z pár lžiček rýže, nějakého ovoce a z alkoholu – hlavně z alkoholu.

IV) Postoj Vivien k jídlu a ke svému vzhledu charakterizuje historka s maškarním plesem v Théâtre des Arts, na kterém měla Vivien vystupovat jako Jana Greyová u popravičského špaluku, tak jak je zobrazená na obraze Paula Delarochea. Colette jí při zkoušení šatů omylem dala svůj černý plášť místo jejího:

„Je ti skoro dobrý,“ zasmála jsem se. „Ale abys v tom vypadala opravdu dobře, něco ti chybí tady, a tady...“

„Je mi skoro dobrý?“ opakovala Renée.

Ještě teď vidím, jak se jí obličej zachmuřil a její ústa zůstala pootevřená v úžasu.

„Je to hrozné neštěstí,“ koktala, „hrozné neštěstí, na které jsi mě právě upozornila...“

Vrhla na mě zachmuřený a kalkulující pohled, rychle si sebrala věci a rozloučila se. Ten večer jsem držela v ruce dopis, který adresovala mě a mé přítelkyni, která byla také postavou v našem živém obraze s Janou Greyovou.

„Mí přátelé – stala se ta nejhorší myslitelná věc. Lehkomyslně jsem přibrala – deset liber (4 a půl kila). Je tu ale ještě deset dní před naším plesem, což snad bude stačit – to bude muset stačit, protože na plese nesmím za žádných okolností vážit více než 52 kilo. Nesnažte se mě hledat, jsem na místě, které nikdo z vás nezná. Počítejte se mnou, do deseti dnů jsem zpátky a připravená na ples. Vaše Renée“

Dodržela slovo. Později jsme se dozvěděly, že tu dobu strávila v Pavilon Henri IV. v Saint Germain. Ráno vypila sklenici čaje, potom šla do lesa a chodila, dokud jí nedošly veškeré síly. Potom se vrátila, vypila víc čaje, tentokrát s alkoholem, a odešla spát – téměř v mdlobách. Další den se opakovalo to samé. Měla nadlidskou sílu, kterou mívají labilní lidé. „Chodily jsme asi 20 kilometrů každý den,“ přiznala se nám později její společnice. „Vůbec nechápu, jak mohla mademoiselle vydržet chodit. Sama jsem jedla normálně a byla jsem vyčerpaná.“

O deset dní později jsme se setkaly s Renée v jedenáct hodin večer u Théâtre des Arts...

Pořád ještě měla sílu hrát roli Jane Grey, se svázanýma rukama a skloněnou hlavou odhalující bělostnou šíji, její světlé vlasy rozprostřené po špalku. Potom ale v zákulisí omdlela, oběť alkoholu, hladovění a zřejmě i nějakých drog.

Sabine Sicaud

V) Z kritiky vydané v roce 1939 v literárním časopise Les Cahiers du Sud:

Období dětství je stále záhadou. Někdy je to také zázrak.

Mladý Mozart byl zázrak. Říkám mladý Mozart, protože on měl čas, aby dospěl. Sabine Sicaud byla zázrak. Neříkám: mladá Sabine, protože zemřela v patnácti letech. Zním tři druhy génia, které Sabine, jejíž první sbírka vyšla ještě před jejím třináctým rokem, měla. Malá houba, kaštan, zapomenutá jádérka z hroznů, jasmín, první bramborík, Diégo (kůň), Fatou (kočka) – zvířata a rostliny, ovoce a byliny: království dětství.

Poté rukopisy psané v zimě. Básně psané v době její nemoci. Království je pryč, zvolna, ale krutě se ztrácí. Přišla bolest, neustávající, nesnesitelná a neodpouštějící. Tyto básně – násilné srdcervoucí a přece bystré – jsou nejhorší obvinění proti smrti, pronesené mladým člověkem. Stěžující si pacient? Ne, radostné zdraví, které pláče kvůli zlu, jež je zabijí. Během několika měsíců Sabine Sicaud ztratila dětství (nebojte se, ne svého génia), ale dospělost, které dosáhla, by se jí nikdo neodvážil závidět.

Konečně, mezi oběma soubory básní jsou tu její poznámky, naivní, narychlo napsané – půl stránky, tři řádky nebo tři slova. Rostliny a zvířata se objevují znovu, hrají své role, tentokrát ale v divadle, kde je hlavní postavou tajemná dívka. Snaží se oslovit něco v budoucnu, co, to sama neví.

VI) Na smrt Sabine reagovala mnohá francouzská periodika, zde ukázka z Le Figaro – Échos:

Sabine Sicaud zemřela.

Sabine Sicaud, úžasné dítě, které ve dvanácti letech vydalo básně tak vzácně krásné, že ohromily literární svět. Její sláva byla čistá a neposkvřněná. Komtesa de Noailles napsala předmluvu k jejímu dílu, Marcel Prévost a Maurice Donnay oslavovali její talent, ocenila ji i porota Jeux Floraux. Všechno se zdálo veselé. Ale Sabine Sicaud právě zemřela. Bylo jí patnáct let.

Louise Michel

VII) Ve vzpomínkách na své dětství na vesnici poukazuje na zážitky, které později měly formovat její levicové zaměření:

Jedna žena mi vyprávěla, že během špatného roku neměla ani ona, ani její manžel, dokonce ani jejich čtyři děti možnost najíst se každý den. Jediný jejich majetek bylo oblečení, které měli na sobě, nemohli už nic prodat. Velkoobchodník s obilím jim odmítl prodat cokoli na dluh, dokonce ani trochu obilí na malý chléb. Dvě jejich děti zemřely, pravděpodobně hladem. „Musíte uznat,“ řekla mi, „že ne každý může jíst chléb každý den.“

Její manžel chtěl zabít velkoobchodníka, který jim odmítl prodat obilí, zatímco jejich děti umíraly hlady, ale ona ho zastavila. Dvě děti, které přežily, šly nakonec pracovat pro muže, kterého chtěl jejich otec zabít. Ten jim dává sotva minimální mzdu, ale chudí lidé se podle ní „musí podřídít tomu, co nedokážou ovlivnit.“

Vypadala klidně, zatímco mi to vyprávěla. Rozzuřila jsem se a řekla jí: „Měla jste nechat svého muže udělat, co chtěl. Měl pravdu.“

...

Myslela jsem, že kdyby v tu chvíli onen velkoobchodník přišel, skočila bych mu po krku a zakousla bych se do něj, a to jsem jí také řekla. Byla jsem tak rozhořčená její vírou, že každý přece nemůže jíst každý den. Taková hloupost mě mátlá. „Moje milá, nesmíte říkat takové věci,“ řekla žena. „Bůh potom pláče.“

VIII) Dopis Victoru Hugovi napsaný krátce po jejich prvním setkání:

Včera jsem opustila starý zámek ve Vroncourtu s tím, že jej už asi nikdy neuvidím. V tuhle chvíli jsem daleko od matky, v malé internátní škole, kde se připravuji na srpnové zkoušky, díky kterým budu moci začít učit.

Odvaha mě opouští. Chci se ti přiznat, bratře, tobě, který dobře znáš utrpení, kterému čelí malé dítě otřesené ve všech svých iluzích. Život mi ubíhá před očima jako ve snu a já se neodvažuji pohlédnout do budoucna.

Dovol, abych ti otevřela svou duši. Jsi velký a skvělý jako Bůh – Hugo, prosím, dej mi naději a možná znovu uvěřím ve štěstí...

Moje myšlenky víří v temnotě a potřebuji silný hlas, který by řekl: „Budiž světlo“ a odehnal všechny stíny. Napiš mi pár řádků, abych našla znovu odvahu, neboť svou sílu čerpám od Boha a od tebe, bratře...

Louise Michel

Madame Beth's Boarding School

Chaumont en Bassigny

Haute – Marne, 1851

IX) Dopis starostovi Montmartru, Georgesu Clemenceauovi, napsaný během událostí v revolučním roce 1871:

Pane,

naš Ženský republikánský bdělostní výbor v osmnáctém arrondissementu by rád sehrál svou úlohu při plnění svých vlasteneckých povinností.

Vzhledem k hrozné chudobě a tomu, že již nejsem schopná dále snášet pohled na děti umírající hlady, vás žádám, abyste splnil tyto požadavky:

- Začít okamžitou kontrolu každého domu v osmnáctém arrondissementu za účelem přesného určení množství starých, nemocných a dětí.*
- Okamžité využití všech opuštěných domů v osmnáctém arrondissementu k ubytování občanů bez domova a zřízení míst, kde bude poskytována potrava dětem.*
- Využití veškerého vína a uhlí ve sklepech opuštěných domů pro potřeby nemocných.*
- Okamžité zrušení všech nevěstinců v osmnáctém arrondissementu.*
- Roztavení zvonů kvůli výrobě kanónu.*

Výkonný ředitel

Louise Michel

24 rue Oudot, Montmartre

X) Vzpomínky feministky a anarchistky Emmy Goldman, která stejně jako Michel strávila většinu života cestováním a veřejným hlásáním svých ideálů, přičemž se spolu několikrát setkaly. Ve své autobiografii na jedno takové setkání vzpomíná:

Ty sprosté francouzské noviny ji stále popisovaly jako divoké zvíře, jako „La Vierge Rouge“¹⁶, bez jakékoli ženskosti a kouzla. Ti slušnější o ní mluvili se zatajeným dechem. Báli se jí, ale zároveň k ní vzhlíželi jako k něčemu tolik vzdálenému od jejich prázdných duší a srdcí. Když jsem vedle ní seděla na našem prvním setkání, nechápala jsem, jak v ní někdo může nenacházet jisté kouzlo. Je pravda, že se jen málo zajímala o svůj vzhled. Jistě jsem ale nikdy nepotkala ženu tak naprosto oddanou tomu, v čem se angažovala. Její oblečení bylo ošumělé, její čepce doslova starodávný. Všechno, co měla oblečené, jí nesedělo. Ale celá její osobnost byla jakoby ozářena vnitřním světlem. Člověk okamžitě podlehl kouzlu její úžasné osobnosti, tak přesvědčivé ve své síle, a zároveň jakoby dětsky jednoduché. Odpoledne s ní byl zážitek, který se nedá srovnat s ničím, co jsem do té doby zažila.

¹⁶„Rudá panna“

Louise Colet

XI) Pochvalná recenze v Gazette de France, v níž kritik nevědomky poukázal na nejsložitější část Louisiny povahy:

Verše této inteligentní a citlivé básničky nabízí model dokonalosti, který vyžaduje od vytvořeného světa, který si představuje, ale nemůže ho dosáhnout. Člověk musí soucítit s trpící duší, člověk s ní musí plakat, pro lásku, kterou vyžaduje, ale která neexistuje. Štěstí, o kterém sní je iluze, ale život prosycený pravdou a slávou, kterou žádá, to je její budoucnost.

XII) Úryvek jednoho z velkého množství dopisů, které si Louise Colet vyměnila s Gustavem Flaubertem. Do dneška se dochovaly jen Flaubertem psané dopisy pro Colet, neboť on ty její po rozchodu zničil. Níže uvedený dopis je napsaný v období na začátku jejich vztahu a Flaubert v něm reaguje na Louisiny výčitky, že příliš málo používá slovo „navždy“ a že jí nepíše pravidelně.

Od té doby, co se milujeme, díváš se, proč nikdy nepoužívám slovo „navždy“. Proč? Protože vždycky dokážu předpovídat budoucnost. Nikdy se nepodívám na dítě, aby mě nenapadlo, že jednou zestárne, nikdy nezahlednu kolébku, abych nepomyslel na hrob. Pohled na nahou ženu mě nutí myslet na kostru. Po úžasných chvílích, které jsme spolu zažili, moje srdce omdlévá smutkem. Mám předtuchu, že tě čeká obrovské utrpení. A ty, dítě, myslíš, že mě budeš milovat „navždy“? Navždy! Jaká smělost lidských úst.

...

Říkáš mi, abych ti psal každý den, a když to neudělám, vím, že mi to budeš vyčítat. Ale už jenom ta myšlenka, že očekáváš každé ráno dopis, mě odradí od toho, abych ho napsal! Nech mě milovat tě mým způsobem... Nenuť mě do ničeho a udělám pro tebe všechno. Rozuměj mi a nic mi nevyčítej. Kdybych si myslel, že jsi povrchní a hloupá jako ostatní ženy, zahrnul bych tě sliby a přísahami... ale raději ukazuji méně, než více to, co doopravdy cítím.

XIII) Dopis od Victora Huga, jako gratulace ke třetímu vítězství ceny Francouzské akademie v roce 1853. Louise Colet se dozvěděla, že podpořil její báseň v soutěži a poslal mu poděkování a další báseň. Tímto dopisem začala jejich korespondence, která měla trvat ještě mnoho let.

Uvědomujete si Madame, že tyhle verše jsou možná to nejhezčí, co kdy básníková duše a ženské srdce napsalo? Uvědomujete si, že jste mi poslala nejúžasnější odsouzení té největší útěchy – slávy? Klečím ve vděčnosti, že jsem obdržel toho vyhnanství z rukou Prozřetelnosti a tuto korunu z rukou vašich.

Madame, můžeme se někdy setkat? Doufám, že brzy. Možná ve Francii, protože Louis Bonaparte musí být jednou potrestán. Nebo tady, na ostrově Jersey, pokud si také zasloužíte vyhoštění. V ten den mi snad dovolíte, abych vám potřásl rukou jako muži a líbal vám nohy jako andělovi.

XIV) Zpráva v novinách La Gironde o smrti Louise Colet:

Horečnatý život ubohé Louise Colet skončil. Neměla jednoduchou duši a mohla patřit do nejvyšších kruhů našich slavných žen, kdyby měla klidnějšího ducha. Ale výsledkem její věčné snahy o upoutání pozornosti na sebe byly nedokonalé a uspěchané práce. Její obrovské neštěstí byl nedostatek smyslu pro míru. Nesmíme ale zapomenout, že měla i v době ostudného morálního úpadku obrovské odhodlání pro vznešené věci a vyznačovala se hrdým a nezávislým duchem.

Jmenný rejstřík

Alighieri, Dante (1265–1321) – italský renesanční básník, autor *Božské komedie*

Barney, Alice Pike (1857–1931) – matka Natalie Clifford Barney, americká malířka

Baudelaire, Charles (1821–1867) – francouzský básník, esejista a kritik, překladatel práce Edgara A. Poea, řadí se mezi tzv. prokleté básníky, autor sbírky *Květy zla*

Bissieu, Émile (okolo 1830) – lékař z místní významné katolicky orientované rodiny pocházející z Verneuil, manžel Henriette Colet

Bonaparte, Pierre Napoleon (1815–1885) – bratranec Napoleona III, který v roce 1870 zastřelil novináře Victora Noira, jehož osvobození vyvolalo vlnu emocí a kritiku vlády

Bouilhet, Louis (1822–1869) – francouzský dramatik a spisovatel, spolužák a přítel Gustava Flauberta, kterému věnoval i svou první báseň *Miloenis*

Byron, George Gordon (1788–1824) – britský básník, hlavní postava romantického hnutí, autor díla *Childe Haroldova pout'*

Campanella, Tommaso (1568–1639) – italský básník a filozof

Candeille, Amélie–Julie (1816–1834) – francouzská herečka, zpěvačka, hudebnice a skladatelka

Cavour, Camillo Benso (1810–1861) – první italský premiér, představitel myšlenky sjednocení Itálie pod vládou savojské dynastie

Clemenceau, Georges Benjamin (1841–1929) – francouzský politik, lékař a novinář, v letech 1906–1906 a 1917–1920 premiér Francie, člen Komuny, známý pro svůj nesmlouvavý postoj vůči Německu v průběhu první světové války a pro své přímlyvy o obnovení procesu v souvislosti s Dreyfusovou aférou

Clifford Barney, Natalie (1876–1972) – Američanka trvale žijící v Paříži, spisovatelka, básnířka a dramatička, dcera Alice Pike Barney, po více než šedesát let vůdčí osobnost literárního salónu na Rue Jacob č. 20, proslulá feministka a pacifistka

Cocteau, Jean (1889–1963) – francouzský básník, grafik a filmař, představitel kubistické literatury, člen Francouzské akademie

Colet–Bissieu, Henriette (1840–1916) – dcera Louise Colet, manžel Émile Bissieu, děti Louise a Raymond

Colet, Hippolyte – (1807– cca 1849) manžel Louise Colet, hudebník

Colet, Sidonie – sestra Hippolyta Coleta

Colette, Sidonie–Gabrielle (1873–1954) – francouzská spisovatelka a umělkyně, první manžel Henri Gauthier–Villars, milenka Natalie Clifford Barney, autorka *The Pure and Impure*

Cousin, Victor (1792–1867) – francouzský filosof, v roce 1840 ministr osvěty, zakladatel tzv. eklekticismu

Custance, Olive (1874–1944) – anglická básnířka, milenka Natalie Clifford Barney, později manželka lorda Alfreda Douglase

d'Alançon, Emilienne – milenka Renée Vivien, kurtizána a kabaretní umělkyně, působila v divadle Folies Bergère

D'Agoult, Marie (1805–1876) – francouzská spisovatelka píšící pod pseudonymem Daniel Stern, partnerka klavíristy Ference Liszta

Darboy, Georges (1813–1871) – pařížský arcibiskup, jeden z popravených rukojmích komunardy ve dnech před jejich porážkou

Darwin, Charles (1809–1882) – britský přírodovědec a zakladatel evoluční biologie, autor *O vzniku druhů přírodním výběrem*

de Bellune, Jeanne nebo Jeannot (okolo 1900) – vikomtesa, milenka Renée Vivien, přítelkyně Colette

de Béranger, Pierre–Jean (1780–1857) – francouzský básník a autor známých písní, často satirických a politicky motivovaných, ve své době nesmírně populární, po smrti částečně upadl do zapomnění

de Cervantes Saavedra, Miguel (1547–1616) – španělská spisovatel a voják, autor románu *Důmyslný rytíř Don Quijote de la Mancha*

de Musset, Alfred (1810–1857) – francouzský romantický spisovatel, dramatik a básník, autor autobiografického románu *Zpověď dítěte svého věku*, milenec spisovatelky George Sand

de Noailles, Anna (1876–1933) – ve své době populární francouzská básnířka a spisovatelka rumunského původu, první žena, která obdržela Řád čestné legie

de Pougy, Liane (1869–1950) – milenka Natalie Clifford Barney, tanečnice, proslulá jako nejkrásnější kurtizána Paříže

de Sévigné, Marie de Rabutin–Chantal, marquise (1626–1629) – francouzská šlechtična, známá pro dopisy, většinou adresované své dceři, poprvé byly knižně vydány již v roce 1725, v Proustově *Hledání ztraceného času* se tyto dopisy objevují jako oblíbená četba vypravěčovi matky a babičky

de Vigny, Alfred (1779–1863) – francouzský romantický spisovatel, básník a dramatik

de Zuylen de Nyevelt de Haar, Hélène Betty Louise Caroline (1863–1947) – baronka, manželka Étienne van Zuylen van Nyevelt, pocházející z rodiny Rothschildů, partnerka Renée Vivien, se kterou společně vydávala knihy pod pseudonymem Paule Riversdale

Delaroche, Paul (1797–1856) – vlastním jménem Hippolyte Delaroche, francouzský malíř, který se často zaměřoval na historické výjevy

Delarue–Mardrus, Lucie (1874–1945) – francouzská básnířka, spisovatelka, novinářka a sochařka, milenka Natalie Clifford Barney, manželka překladatele J. C. Mardruse, autorka novely *L'Ange et les Pervers*

Demahis, Etienne–Charles – předpokládaný otec Louise Michel, syn Laurenta Demahise

Demahis, Laurent – statkář, majitel zámku v Vroncourt, pravděpodobný dědeček Louise Michel

Desbordes–Valmore, Marceline (1786–1859) – francouzská básnířka, jediná žena zařazovaná mezi tzv. prokleté básníky

Dmitrieff, Elisabeth (1851–1910 nebo 1918) – ruská feministka, spolu s Nathalií Lemel zakladatelka Ženského svazu v Paříži za revoluce v roce 1871, v Rusku si vzala politického vězně, aby ho zachránila před popravou a odjela s ním na Sibiř, kde zemřela

Donnay, Charles Maurice (1859–1945) – francouzský dramatik

Douglas, Alfred (1870–1945) – britský básník a překladatel, manžel Olive Custance, známý pro svou aféru s Oscarem Wildem, která vyvrcholila v roce 1895 skandální soudním procesem

Dumas, Alexandr st. (1810–1870) – francouzský prozaik a dramatik, známý především pro své historické romány: *Hrabě Monte Christo* a *Tři mušketýři*

Eliot, Thomas Stearns (1888–1965) – anglický básník, dramatik a esejista amerického původu, nositel Nobelovy ceny za literaturu z roku 1948

Ellis, Havelock (1859–1939) – anglický lékař, psycholog a sexuolog, autor první lékařské knihy o homosexualitě z roku 1897 *Sexual Inversion*

Faure, Sébastien (1858–1942) – francouzský anarchista, novinář, historik a antimilitarista, zakladatel teorie o anarchistické syntéze, v roce 1919 zakládá list *Le Libertaire*

Favre, Jules (1809–1880) – francouzský státník, po vzniku třetí republiky ministr zahraničních věcí

Ferré, Marie – sestra Théophile Ferré, nejlepší přítelkyně Louise Michel

Ferré, Théophile (1846–1871) – člen pařížské Komuny, jeden jejích prvních popravených představitelů, byl to on, kdo nařídil popravu šesti rukojmích včetně arcibiskupa Georgese Darboye

Fitzgerald, Francis Scott (1896–1940) – americký spisovatel a scénárista, představitel tzv. ztracené generace, autor románu *Velký Gatsby*

Flaubert, Gustav (1821–1880) – francouzský spisovatel, představitel naturalismu, autor románu *Paní Bovaryová*

Fleury–Husson, Jules François Felix (1820–1889) – francouzský kritik a prozaik, píšící pod pseudonymem „Champfleury“

France, Anatole (1844–1924) – francouzský básník, novinář a spisovatel, nositel Nobelovy ceny za literaturu a člen Francouzské akademie

Garibaldi, Giuseppe (1807–1882) – italský národní hrdina, symbol národního obrození a sjednocení Itálie, vůdce v partyzánské válce vedené proti francouzské a rakouské armádě

Gauthier–Villars, Henri (1859–1931) – francouzský spisovatel a kritik, první manžel spisovatelky Colette

Ginet–Sicaud, Marguerite (1878–1959) – matka Sabine Sicaud, provdaná za Gastona Sicauda, žurnalistka, spisovatelka

Greyová, Jana (1536 –1554) – královna Anglie a Irska 9 dní v roce 1553, Marie I. Tudorovna ji nechala uvěznit a následně popravit v londýnském Toweru

Guiccioli, Teresa (1800–1873) – komtesa, milenka lorda Byrona v době jeho pobytu v Itálii, později milenka Hippolyta Coleta

Hall, Radclyffe (1880–1943) – britská spisovatelka, proslulá díky dnes již klasickému lesbickému románu *Studna osamění*

Hirschfeld, Magnus (1868–1935) – německý lékař a sexuolog, obránce sexuálních menšin, založil výbor, který jako první prosazoval práva homosexuálů a transgenderů

Hugo, Victor (1802–1885) – francouzský básník, dramatik, esejista, aktivista v boji za lidská práva a představitel romantického hnutí ve Francii, autor děl *Chrám Matky Boží v Paříži* a *Bídníci*, po roce 1851 nucen odejít do exilu

Charles–Brun, Jean (1870–1946) – spisovatel, novinář a jazykovědec

Jaurès, Jean (1859–1914) – vůdce francouzských socialistů, jedna z nejvýznamnějších postav francouzské politické levice, antimilitarista

Le Blanc de Luveaunes, Louis – pradědeček Louise Colet, otec Jeana Baptiste Le Blanca, člen Parlamentu v Provence, nechal postavit sídlo v Servants

Le Blanc, Henrietta – matka Louise Colet, manželka Antoine Révoila

Le Blanc, Jean–Baptiste – dědeček Louise Colet, otec Henrietty Le Blanc, majitel sídla v Servants, známý liberál a volnomyšlenkář

Lemel, Nathalie (1827–1921) – militantní anarchistka a feministka, spolu s Louise Michel se účastnila bojů na barikádách během revoluce v roce 1871, a také s ní byla odeslána do exilu na Novou Kaledonii

Lemercier, Népomucène (1771–1840) – francouzský dramatik a spisovatel, člen Francouzské akademie

Lewis, Sinclair (1885–1951) – dramatik a novelistka, první americký vítěz Nobelovy ceny za literaturu

Lucas, Pierre – křesťanský náboženský fanatik, který spáchal v roce 1888 atentát na Louise Michel, při kterém ji zranil na hlavě

Malato, Charles (1857–1938) – francouzský spisovatel a anarchista italského původu

Malbec, dr. – prapradědeček Sabine Sicaud, všestranně nadaný člověk – hudebník, dramatik, učitel baletu na dívčí škole

Mardrus, Joseph Charles (1868–1949) – francouzský překladatel a lékař, mezi léty 1810–1815 manžel Lucie Delarue–Mardrus, dnes známý pro překlad *Pohádek tisíce a jedné noci* z arabštiny

Mazzini, Giuseppe (1805–1872) – italský politik, novinář, aktivně se zasazoval o sjednocení Itálie

Michel, Marianne – matka Louise Colet, svobodná služebná v domě Laurenta Demahise

Millepierres, François – historik shromažďující informace o Sabine Sicaud, v roce 1958 se podílel na vydání *Les Poèmes de Sabine Sicaud*

Milton, John (1608–1674) – barokní básník anglického původu, známý především díky básni *Ztracený ráj*

Mozart, Wolfgang Amadeus (1756–1791) – rakouský skladatel a klavírista, autor oper *Figarova svatba* a *Don Giovanni*

Napoleon III (1808–1873) – první prezident Francie, posléze se prohlásil za císaře, jeho vláda byla svržena po jeho zajetí v prusko–francouzské válce, kterou sám vyvolal

Noir, Victor (1848–1870) – francouzský novinář zabit Pierrem Bonapartem v souboji, jeho smrt vyvolala velkou kontroverzi

Orleánská, Marie (1813–1839) – princezna, malířka a sochařka, dcera Ludvík Filipa III., posledního francouzského krále, období jeho vlády se nazývá „červencová monarchie“ a Marie Amálie, manželky württemberského vévody Alexandra

Palmer, Eva (1872–1952) – bohatá dědička, první láska Natalie Barney, se kterou se seznámila, když trávila prázdniny s rodinou v Bar Harbour, Maine, během studia archeologie v Paříži se setkala se svým budoucím manželem Angelosem Sikelianosem, řeckým básníkem

Poirier, Sophie – vlastním jménem Sophie Doctrinal nebo Sophie Lamarchand (po manželovi, který zemřel 1870), francouzská švadlena aktivistka a anarchistka, během období Komuny pořádala dílny a aktivně se účastnila bojů na barikádách, používala jméno svého milence – Poirier

Pradier, Jean Jacques nebo James (1790–1852) – francouzsko–švýcarský sochař

Pradier, Louise – známá pařížská kráska, hostitelka salónu, manželka Jeana Jacquese Pradiera, který se s ní kvůli množství jejích milenců mezi které patřil i Gustav Flaubert rozvedl

Prévost, Marcel (1862–1941) – francouzský spisovatel a dramatik, člen Francouzské akademie

Récamier, Juliette (1777–1849) – významná osobnost pařížského literárního a politického života, hostitelka proslulého salónu v L'Abbaye–aux–Bois, kde se scházeli nejen umělci, ale také intelektuální protinapoleonské opozice

Reinach, Salomon (1858–1932) – francouzský archeolog a historik, významná osoba židovského hnutí

Révoil, Adolph, Auguste, Henri–Antoine, Jean–Jérôme, Joséphine – sourozenci Louise Colet

Riversdale, Paule – pseudonym, pod kterým vydaly Renée Vivien a baronka Hélène de Zuylen de Nyevelt de Haar více než deset děl, např.: *Vers l'amour*, *Netsuké*

Rochefort, Henri (1830–1913) – francouzský politik, kvůli otevřeným sympatiím s Komunardy poslán do exilu na Novou Kaledonii

Rollinat, Maurice (1846–1903) – francouzský dekadentní básník

Rousseau, Jean–Jacques (1712–1778) – francouzsky píšící spisovatel a filosof švýcarského původu, autor pedagogického románu *Emil aneb O výchově* a románu v dopisech *Julie aneb Nová Heloisa*

Rouveirollis, Madeleine (Cécile nebo Camille Arnot) – francouzská básnířka, milenka Renée Vivien

Sainte–Beuve, Charles Augustin (1804–1869) – francouzský literární kritik

Sand, George (1804–1876) – francouzská spisovatelka, známá mužským stylem oblékání a množstvím milenců, autorka sociálně laděných děl, zaměřujících se na ženská práva

Sapfó (po 600 př. n. l.) – starořecká básnířka z ostrova Lesbu, na kterém vedla dívčí školu

Shakespeare, William (1564–1616) – anglický básník a dramatik, autor třiceti devíti divadelních her, mezi nejznámější patří např.: *Hamlet*, *Romeo a Julie*, *Zkrocení zlé ženy*

Shillito, Violet (1877–1901) – přítelkyně Natalie Clifford Barney a Renée Vivien, původem Američanka, žila v Paříži na Avenue du Bois, v čísle 23, zemřela na tyfus ve věku nedožitých dvaceti čtyř let

Sicaud, Claude (1911– ?) – bratr Sabine Sicaud

Sicaud, Gaston (1866–1942) – otec Sabine Sicaud, právník, městský radní v Montauban

Suzanne – služebná v La Solitude, domě rodiny Sicaudových

Tagore, Rabindranath (1861–1941) – indický polyhistor, básník, dramatik, esejista, skladatel a malíř, první neevropský vítěz Nobelovy ceny – v roce 1913 za literaturu

Tarn, Antoinette – sestra Renée Vivien, dcera Johna a Mary Tarnových

Tarn, John (? – 1886) – otec Renée Vivien, dědic velkého jmění získaného obchodem s textilem

Tarn, Mary (1856– ?) – matka Renée Vivien, Američanka s havajskými kořeny

Thiers, Adolphe (1797–1877) – francouzský politik a historik, první prezident třetí francouzské republiky

Turkhan Pasha, Kérimé – manželka tureckého diplomata žijící v Istanbulu, se kterou vedla mezi léty 1905 a 1908 Renée Vivien milostnou korespondenci

Valéry, Paul (1871–1945) – básník, esejista a filosof francouzského původu, člen Francouzské akademie

Vauvelle, Charlotte – londýnská anarchistka, blízká přítelkyně Louise Michel

Verhaeren, Emile (1855–1916) – francouzsky píšící básník původem z Belgie, jeden z hlavních zakladatelů symbolistického hnutí

Verlaine, Paul (1844–1896) – jeden z tzv. prokletých básníků, v eseji *Prokletí básníci* poprvé použil toto označení a ovlivnil symbolistické hnutí

Voltaire (1694–1778) – básník, spisovatel a filosof doby osvícenství

von Bismarck, Otto (1815–1898) – jeden z nejvýznamnějších politiků 19. století, první premiér Pruska a první německý kancléř, výrazně se zasloužil o sjednocení Německa

von Krafft–Ebing, Richard (1840–1922) – německý sexuolog, psychiatr a neurolog, ve svém díle *Psychopathia Sexualis* označil homosexualitu jako vrozenou a dědičnou poruchu

Wilde, Oscar (1854–1900) – spisovatel, básník a dramatik irského původu, v průběhu osmdesátých let devatenáctého století jedna z nejproslulejších postav londýnské společnosti, po skandálním procesu kvůli svému vztahu s Alfredem Douglasem odsouzen ke dvěma letům ve vězení, kde napsal *De Profundis*, další významná díla: *Jak je důležité míti Filipa*, *Obraz Doriana Graye*

Woodcock, George (1912–1995) – kanadský historik a spisovatel biografických děl, esejista, literární kritik a anarchista